

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2022-2025 он

Улаанбаатар

2022

АГУУЛГА

НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ	4
ХОЁР. МАНДАТЫН ШИНЖИЛГЭЭ	5
ГУРАВ. ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭ	38
ДӨРӨВ. АЛСЫН ХАРАА	45
ТАВ. ЭРХЭМ ЗОРИЛГО	46
ЗУРГАА. СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО	47
ДОЛОО. СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО, ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ, СУУРЬ ТҮВШИН, ЗОРИЛТОТ ТҮВШИН.....	48
НАЙМ. СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО БА БҮТЦИЙН УЯЛДАА.....	53
ЕС. СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН СТРАТЕГИЙН ЗУРАГЛАЛ (2022-2025 ОН)	64
ХАВСРАЛТ 1. СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН 2022-2025 ОНЫ СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	65
ХАВСРАЛТ 2. СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДЛЫН ШИНЖИЛГЭЭ	66

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Аймгийн ерөнхий болон үндсэн чиг үүрэг	5
Хүснэгт 2. Аймгийн дэд чиг үүрэг, үйл ажиллагааны ангиллаар.....	10
Хүснэгт 3. Аймгийн үйл ажиллагаанд холбогдогч талууд	23
Хүснэгт 4. Аймгийн чиг үүргийн хэрэгжилт, хувиар	35
Хүснэгт 6. Стратегийн зорилго, шалгуур үзүүлэлт, суурь түвшин, зорилтот түвшин	48
Хүснэгт 7. Стратегийн зорилго, зорилт ба хариуцах байгууллага, нэгж.....	54

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Сэлэнгэ аймгийн стратегийн зорилгуудын уялдаа.....	53
---	----

НЭГ. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

Манай улсын төрийн захиргааны шинэчлэлийн хүрээнд Улсын Их Хурал 1996 онд “Засгийн газрын үйл ажиллагааны чиглэл, бүтцийн ерөнхий тогтолцооны өөрчлөлт, шинэчлэлийн талаар баримтлах бодлого”-ын баримт бичгийг 38 дугаар тогтоолоор батлан мөрдүүлсэн. Энэхүү баримт бичиг нь төлөвлөлтийг салбар, нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хийхээр зохицуулж өгсөн байдаг.

Монгол Улсын Их Хурлаар “Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль”-ийг 2020 онд шинэчлэн баталсан. Уг хуульд зааснаар Монгол Улсын урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичгийг үндэслэн аймаг, нийслэлийн дунд болон богино хугацааны хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийг боловсруулна. Аймгийн хувьд дунд хугацааны хөгжлийн төлөвлөлтийн баримт бичиг нь аймгийг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл байх бөгөөд үүнийг аймгийн Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусган хэрэгжүүлэхээр байгаа билээ.

Төрийн албаны тухай хууль (2017 оны шинэчилсэн найруулга)-ийн 53.1-д зааснаар “Төсвийн ерөнхийлөн захирагч хууль тогтоомжид нийцүүлэн харьяа байгууллагын дөрвөн жилийн стратеги төлөвлөгөөг боловсруулан баталж, хэрэгжилтийг хариуцан зохион байгуулна” гэж тусгасан. Энэ хүрээнд “Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах, батлах, хэрэгжилтийг хангах журам” батлах тухай Засгийн газрын 2020 оны 216 дугаар тогтоол, мөн Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газрын даргын 2020 оны 100 дугаар тушаалаар “Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал”-ыг шинэчлэн баталсан. “Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах, батлах, хэрэгжилтийг хангах журам”-ын дагуу Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн байдлаар засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн стратеги төлөвлөгөөг дөрвөн жилийн хугацаатайгаар боловсруулахаар тусгасан.

Иймд аймгийн ИТХ-ын 2020 оны 12 дугаар тоот тогтоолоор батлагдсан “Сэлэнгэ аймгийг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”, Аймгийн ИТХ-ын 2020 оны 13 дугаар тоот тогтоолоор батлагдсан “Сэлэнгэ аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийг үндэслэн аймгийн стратеги төлөвлөгөөг боловсруулах шаардлага үүсч байна.

ХОЁР. МАНДАТЫН ШИНЖИЛГЭЭ

Мандат нь тухайн салбарын болон засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага, байгууллагад хуулиар олгосон чиг үүрэг, эрх хэмжээтэй холбоотой байдаг. Засгийн газрын 2018 оны 22 дугаар тогтоолоор батлагдсан чиг үүрэг дахин хуваарилах аргачлалд тусгаснаар “чиг үүрэг” гэдэг нь төрийн байгууллагад хуулиар тогтоосон эрх мэдлийн хүрээнд тодорхой үр дүнд хүрэх зорилгоор хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагааны тогтвортой чиглэл юм. Аймгийн стратеги төлөвлөгөөг боловсруулах ажлын хүрээнд мандатын буюу чиг үүргийн шинжилгээг хийхдээ Засгийн газрын 2020 оны 216 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах, батлах, хэрэгжилтийг хангах журам”, ЗГХЭГ-ын даргын 2020 оны 100 дугаар тушаалын 1, 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал”-ыг тус тус мөрдлөг болгосон.

Сэлэнгэ аймгийн мандатын шинжилгээг дараах алхмуудын хүрээнд хийж гүйцэтгэлээ. Үүнд:

Алхам 1. Аймгийн чиг үүргийг тодорхойлох

Монгол Улсын Их Хурлаас 2020 онд Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг баталсан. Уг хуулийн 6.1 дүгээр зүйлд зааснаар “Аймаг нь хуулиар тусгайлан олгосон чиг үүргийн хүрээнд эдийн засаг, нийгмийн асуудлаар бие даан шийдвэр гаргах, сумдын үйл ажиллагааг зохицуулах, хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах, хяналтыг хэрэгжүүлэх нэгж мөн” хэмээн тодорхойлсон байдаг.

Сэлэнгэ аймгийн мандатыг тодорхойлохдоо Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль (2006, 2020) болон бусад холбогдох хууль тогтоомжийг үндэслэсэн.

Аймгийн ерөнхий болон үндсэн чиг үүргийг Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль (2020)-нд, харин дэд чиг үүргийг салбарын хуулиудад тулгуурлан тодорхойлсон. Тухайлбал, аймгийн мандатын шинжилгээний үр дүнгээс үзвэл ерөнхий чиг үүрэг 7, үндсэн чиг үүрэг 48, дэд чиг үүрэг 167 байна. Үүнийг дараах хүснэгтэд дэлгэрэнгүй байдлаар харуулав.

Хүснэгт 1. Аймгийн ерөнхий болон үндсэн чиг үүрэг

Ерөнхий чиг үүрэг 1. Хүн амд нийгэм, соёлын болон нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг үзүүлэх				
Д/д	ЗЗНДНТУТХууль (2006)		ЗЗНДНТУТХууль (2020) шинэчилсэн найруулга	
	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
1	Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.5а,б,в,г	1.Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.4
2	Хүн амд боловсролын үйлчилгээг үзүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.5а,б,г, 30.1.14	2.Сургуулийн өмнөх боловсрол (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.2
			3.Ерөнхий боловсрол (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.3
3	Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.5а,б,г	4.Нийтийн биеийн тамир (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.9
4	Соёл урлагийг хөгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.5а,б,г	5.Хөшөө дурсгалын нийтлэг зохицуулалт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.12

			6.Соёлын үйлчилгээ (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.8
			7.Түүхэн дурсгалт зүйлийн хамгаалалт (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.19.
5	Нутаг дэвсгэрийн хүн амын нийгмийн хамгаалал, халамжийн бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.5д	8.Хүн амын хөгжил, хамгааллын үйлчилгээ (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.5.
			9.Нийгмийн халамжийн үйлчилгээг үзүүлэх, зохион байгуулах (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.6.
6	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй байдлыг хангах, хяналт тавих	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.5е	10.Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, ядуурлыг бууруулах хөтөлбөр, түүний хэрэгжилт	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.7.
7	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.5д		
Ерөнхий чиг үүрэг 2. Байгаль орчныг хамгаалах, зохистой ашиглах				
д/д	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
8	Нутаг дэвсгэрийн байгалийн баялгийг хамгаалах, нөөцийг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.3б,з,м,н, 30.1.12	11.Байгаль орчныг хамгаалах, орчны бохирдол, нөхөн сэргээлт (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.10.
9	Газар, газрын хэвлийг ашиглах, хамгаалахтай холбоотой хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.3 в,г,е,ж,л. 30.1.4	12.Газрын харилцаа, газар зохион байгуулалт, төлөвлөлт, хяналт (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.17.
10	Ашигт малтмалын эрэл, хайгуул, олборлолтын үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.3 е,н, 30.1.5, 30.1.13	-	-
Ерөнхий чиг үүрэг 3. Орон нутгийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх				
д/д	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
11	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд барилга, хот байгуулалтын бодлого хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.4 а,д, 29.1.3л	13.Шинээр байгуулах дэд бүтэц (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.15.
			14.Газрын харилцаа, газар зохион байгуулалт, төлөвлөлт, хяналт (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.17.
12	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд тээврийн талаар баримтлах бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.4в	15.Сум хоорондын нийтийн тээврийн зохицуулалт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.10.
13	Эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийг хөгжүүлэх бодлого	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.4 д	16.Эрчим хүч, өндөр хүчдэлийн болон цахилгаан, дулааны шугам, дэд өргөөний ашиглалт, засвар үйлчилгээ, хэвийн үйл ажиллагааг	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.16.

	боловсруулах, хэрэгжүүлэх		хангах бусад үйл ажиллагаа (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	
14	Орон нутгийн чанартай зам гүүр, харилцаа холбоог хөгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.4 в,г	17.Харилцаа холбоо, цахилгаан, дулаан түгээх сүлжээ, цэвэр ус, бохир усны шугам болон хаягдал ус зайлуулах байгууламж, үерийн далан, суваг тэдгээрт хамааралтай барилга байгууламжийн төлөвлөлт, ашиглалт, хяналт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.15.
	-	-	18.Шинээр байгуулах дэд бүтэц (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.15.
	-	-	19.Гудамж, талбайн нэр, хаягжилтын нийтлэг зохицуулалт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.11.
	-	-	20.Аюултай болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдлын менежмент	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.14.
Ерөнхий чиг үүрэг 4. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн удирдлага, зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх				
д/д	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
15	Төрийн болон орон нутгийн өмчит, өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийг удирдлагаар хангах, бодлого, шийдвэр хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.2а,б,в,г,д,е, 29.1.4 б, 29.1.5 б,г, 29.1.6 б, 30.1.4, 30.1.11	21.Аймгийн өмчийн ашиглалт, эзэмшилт, захиран зарцуулалт, түүнд тавих хяналт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.2.
			22. Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төв, нэгдсэн эмнэлэг, аймгийн музей, театр, номын сан, соёлын ордон, биеийн тамир, спортын цогцолборын барилга байгууламж, хөдлөх хөрөнгийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээ	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.16.
Ерөнхий чиг үүрэг 5. Хүнсний аюулгүй байдлыг хангаж, ХАА-ыг хөгжүүлэх				
д/д	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
16	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.3б	23.Аймгийн хөдөө аж ахуйн хөтөлбөр, хэрэгжилтэд тавих хяналт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.7
17	Мал аж ахуйг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.3а	24.Бэлчээрийн менежмент (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.11.
			25.Малын тэжээлийн нөөц бүрдүүлэлт (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.12.
			26.Мал, амьтны халдварт, шимэгчлэх өвчинтэй тэмцэх, мал эмнэлгийн үйлчилгээ (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.14.
18	Үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний бодлого хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.4д, 29.1.6ж, 30.1.3	27.Аймгийн үйлдвэрлэлийн хөтөлбөр, хэрэгжилтэд тавих хяналт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.7.
			28.Худалдаа, үйлчилгээний нийтлэг зохицуулалт, хяналт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.9.
			29.Үйлдвэрлэлийн зориулалттай усан хангамж (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.13.
19	Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, хүнс тэжээлийн нөөцийн талаарх бодлого	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.3а, 29.1.6б.	30.Аймгийн хүнсний хөтөлбөр, хэрэгжилтэд тавих хяналт	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.7.

	боловсруулж хэрэгжүүлэх			
20	Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.4 д	-	-
Ерөнхий чиг үүрэг 6. Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, төсөв санхүү, статистикийн бодлого хэрэгжүүлэх				
д/д	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
21	21.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагаар хангах	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.1а	31.Аймгийн дунд хугацааны хөгжлийн үндсэн чиглэл, бодлого, төлөвлөлт;	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.1.
			32.Аймгийн хүний нөөцийн бодлогын төлөвлөлт, хөтөлбөр;	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.6.
			33.Аймгийн аялал жуулчлалын бодлого, менежмент;	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.13.
			34.Аймгийн ерөнхий болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөө, хэрэгжилт, хяналт;	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.23.
22	Орон нутгийн төсөв, санхүүгийн бодлого хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.1в	35.Аймгийн төсөв, түүний төлөвлөлт, гүйцэтгэл, тайлан, хяналт;	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.3.
			36.Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн төлөвлөлт, хуваарилалт болон бусад сангийн бүрдүүлэлт, зарцуулалт, тайлан, хяналт;	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.5.
			37.Аймгийн жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сангийн менежмент;	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.8.
23	Татварын хууль, тогтоомж хэрэгжилтийг хангаж, төсвийн орлого бүрдүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.1е	38.Хууль тогтоомжид заасан хүрээнд албан татвар, төлбөр, хураамжийн хувь хэмжээг тогтоох асуудал;	ЗЗНДНТУТ хууль, 21.1.4.
24	Статистик, тооллого судалгааг зохион байгуулах, үр дүнг тайлагнах	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.1г	-	-
	-	-	39.Улсын бүртгэл; (Төлөөлөн гүйцэтгүүлэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.1.
Ерөнхий чиг үүрэг 7. Нутаг дэвсгэр, хүн амын аюулгүй байдлыг хангах				
д/д	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт	Үндсэн чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
25	Гадаадад тухайн засаг, захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг төлөөлөх;	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.6 з	40.Хууль тогтоомжид заасан журмын дагуу гадаад улсын зохих шатны нэгжтэй харилцаж, хамтран ажиллах;	ЗЗНДНТУТ хууль, 60.1.9.
			41.Дотоод, гадаадад тухайн засаг, захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг төлөөлөх;	ЗЗНДНТУТ хууль, 60.1.14.
26	Иргэдийн аюулгүй байдал, эрх, эрх чөлөөг хамгаалах	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.6 в, д, л	42.Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, нийгмийн хэв журам сахиулах үйл ажиллагаа; төлөөлөн гүйцэтгэх	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.21.
			43.Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах үйл ажиллагаа; төлөөлөн гүйцэтгэх	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.22.
27	Мэргэжлийн хяналт шалгалтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.5 в, е	44.Мал, амьтны халдварт, шимэгчлэх өвчинтэй тэмцэх, хортон шавжийн устгал, хяналт, түүний гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, хор хохирлыг	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.14.

			арилгах (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	
			45.Мэргэжлийн хяналт (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.18.
28	Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангаж, тохирлын үнэлгээний байгууллагын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх	ЗЗНДНТУТ хууль 30.1.17	-	-
29	Гамшгаас хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг удирдан, зохион байгуулах	ЗЗНДНТУТ хууль 29.1.6 б, 30.1.6	46.Онцгой байдлын болон гамшгаас урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.20.
30	Батлан хамгаалах хууль тогтоомж, бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлэх, сурталчлах	ЗЗНДНТУТ хууль 30.1.6	47.Орон нутгийн хамгаалалт (төлөөлөн гүйцэтгэх чиг үүрэг)	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.24.
31	Хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.	ЗЗНДНТУТ хууль 30.1.17	48.Архивын ажил үйлчилгээ, төрийн архивын баримтын хадгалалт, хамгаалалт, бүрдүүлэлт, ашиглалт;	ЗЗНДНТУТ хууль, 27.5.25.

Хүснэгт 2. Аймгийн дэд чиг үүрэг, үйл ажиллагааны ангиллаар

д/д	Үйл ажиллагааны ангилал	Дэд чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
1	Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах	1.1.Орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа эрүүл мэндийн байгууллагуудыг удирдлагаар хангах	Эрүүл мэндийн тухай хууль, 11.1.1, 11.1.2, 11.1.4
		1.2. Харьяалах нутаг дэвсгэрийн эрүүл мэндийн байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, оновчтой байршуулах, материаллаг бааз, хүний болон санхүүгийн нөөцийг зохистой хуваарилах	Эрүүл мэндийн тухай хууль, 11.1.3
		1.3. Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний тэгш, хүртээмжтэй байдлыг хангах	Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль, 5.3
2	Хүн амд боловсролын үйлчилгээг үзүүлэх	2.1.Иргэнд суурь боловсрол эзэмшүүлэх, мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх, давтан сургах, мэргэжил эзэмшүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө гаргаж хэрэгжүүлэх	Боловсролын тухай хууль, 30.1.2
		2.2.Орон нутгийн өмчийн боловсролын сургалтын байгууллага байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах асуудлыг аймаг, нийслэлийн боловсролын газрын дүгнэлтийг үндэслэн шийдвэрлэх	Боловсролын тухай хууль, 30.1.3
		2.3.Өөрийн орлогоо нэмэгдүүлэхэд нь боловсролын байгууллагад дэмжлэг үзүүлэх, тэдгээрийг хичээлийн болон дотуур байр, сургалтын техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, ном, сурах бичгээр хангах ажлыг зохион байгуулах	Боловсролын тухай хууль, 30.1.4
		2.4.Төрийн бус өмчийн боловсролын сургалтын байгууллагад хууль тогтоомжид заасан дэмжлэг, тусалцаа үзүүлэх	Боловсролын тухай хууль, 30.1.5
		2.5.Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл олгох	Боловсролын тухай хууль, 30.1.6
		2.6.Аймаг, нийслэлийн боловсролын газрын даргыг сонгон шалгаруулалтын дүнг үндэслэн боловсролын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний зөвшөөрснөөр томилох, чөлөөлөх	Боловсролын тухай хууль, 30.1.11
		2.7.Цэцэрлэгийг зориулалтын барилга байгууламжаар, ерөнхий боловсролын сургуулийг хичээлийн болон дотуур байраар хангах, дотуур байрны хүүхдийн хоол хүнсний хангамжийг зохих журмын дагуу шийдвэрлэх	Боловсролын тухай хууль, 30.1.13
		2.8.Орон нутгийн өмчийн мэргэжлийн боловсролын сургалтын байгууллагын захирлыг сонгон шалгаруулалтын дүнг үндэслэн томилох, хуульд заасан үндэслэлээр албан тушаалаас нь чөлөөлөх	Боловсролын тухай хууль, 30.1.14
		2.9.Нутаг дэвсгэрийнхээ сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээг жигд, тогтвортой зохион байгуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хууль, 10.5.1, 10.5.2, 10.5.3, 10.5.4
		2.10.Багшийн хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагааг...орон нутгийн түвшинд аймгийн Засаг дарга хэрэгжүүлэх	Багшийн хөгжлийг дэмжих тухай хууль, 5.2
3	Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх	3.1.Харьяа нутаг дэвсгэртээ биеийн тамир, спортын талаарх хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх	Биеийн тамир, спортын тухай хууль, 8.1.1

		3.2.Харьяа нутаг дэвсгэртээ иргэнийг идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх нөхцөлийг бүрдүүлэх	Биеийн тамир, спортын тухай хууль, 8.1.2
		3.3.Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх, дэмжих чиглэлээр идэвх, санаачилгатай ажиллаж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах, дэмжлэг үзүүлэх	Биеийн тамир, спортын тухай хууль, 8.1.3
		3.4.Суманд орон тооны биеийн тамирын арга зүйч ажиллуулах	Биеийн тамир, спортын тухай хууль, 8.1.4
		3.5.Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө батлах, хэрэгжилтийг хангах	Биеийн тамир, спортын тухай хууль, 8.1.5
		3.6.Хүн амын нягтаршил, хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн иргэний идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх боломжийг бий болгох, спортын барилга байгууламж, заал, талбайн хүрэлцээ, хангамжийг нэмэгдүүлэх, бэхжүүлэх	Биеийн тамир, спортын тухай хууль, 8.1.6
		3.7.Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх чиглэлээр спортын холбоод, бусад байгууллагатай хамтран ажиллах	Биеийн тамир, спортын тухай хууль, 8.1.7
		3.8.Аймаг, нийслэлийн биеийн тамир, спортын газрын даргыг биеийн тамир, спортын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагатай зөвшилцөн томилж, чөлөөлөх	Биеийн тамир, спортын тухай хууль, 8.1.8
4	Соёл урлагийг хөгжүүлэх	4.1.Орон нутгийн онцлог бүхий соёлын бүтээгдэхүүн, үйлдвэрлэл, брэнд бий болгох, баяжуулан хөгжүүлэх, сурталчлах ажлыг зохион байгуулах	Соёлын тухай хууль, 24.1.1
		4.2.Орон нутгийн өмчийн соёлын байгууллагын хүний нөөцийг хөгжүүлэх, барилга байгууламжийн ашиглалтыг сайжруулах.	Соёлын тухай хууль, 24.1.2
		4.3.Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт заасан соёлын зорилтыг хэрэгжүүлэх ажлыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран зохион байгуулах;	Соёлын тухай хууль, 25.1.3
		4.4.Угийн бичиг хөтлөх ажлыг Засгийн газраас баталсан журмын дагуу зохион байгуулах.	Соёлын өвийн тухай хууль, 7.1.11
		4.5.Орон нутгийн номын сангийн сан хөмрөгийг хамгаалах, сэргээн засварлах, баяжуулах, иргэдийг номын сангийн үйлчилгээнд өргөн хамруулах ажлыг зохион байгуулах	Номын сангийн тухай хууль, 24.4
		4.6.Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль тогтоомж, Засгийн газар, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын болон дээд шатны байгууллагын шийдвэрийн биелэлтийг хангах ажлыг зохион байгуулах	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.1
		4.7.Соёлын өвийг хамгаалах, зохистой ашиглах арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулж, тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлж батлуулах, биелэлтийг хангах ажлыг зохион байгуулах	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.2
		4.8.Соёлын өвийг эрэн сурвалжлах, бүртгэх, хамгаалах, хяналт тавих ажлыг зохион байгуулах	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.3
		4.9.Соёлын өвийн судалгаа, тайлан мэдээллийг зохих журмын дагуу гаргаж, аймаг, нийслэл, улсын бүртгэл, мэдээллийн санд хүргүүлэх	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.4
		4.10.Соёлын өвийн үзлэг, тооллого хийх	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.5
		4.11.Соёлын өвд эрсдэл учруулахуйц аливаа үйл ажиллагааг таслан зогсоож, хуульд заасны дагуу арга хэмжээ авах	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.6

		4.12.Палеонтологи, археологийн хайгуул, малтлага, судалгаа хийх зөвшөөрөл авсан мэргэжлийн байгууллага, багт дэмжлэг үзүүлэх	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.7
		4.13.Соёлын өвийг сурталчлах	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.8
		4.14.Дэлхийн болон үндэсний соёлын өвийн дурсгалт газрын хамгаалалтын бүс тогтоох ажлыг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран хийж, эрх бүхий байгууллагад хүргүүлэх	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.9
		4.15.Соёлын өвийг хамгаалахад идэвх, санаачилгатай оролцсон иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах, хуульд заасан дэмжлэг үзүүлэх	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.10
		4.16.Түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалын хууль бус малтлагыг таслан зогсоох, соёлын өвийн зөрчлийн талаарх мэдээллийн мөрөөр арга хэмжээ авах ажлыг удирдан зохион байгуулах	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.11
		4.17.Соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагчийг олж тогтоох, олон нийтэд таниулах, дэмжлэг үзүүлэх, өвлөн уламжлуулах ажлыг зохион байгуулах	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 16.1.12
5	Нутаг дэвсгэрийн хүн амын нийгмийн хамгаалал, халамжийн бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлэх	5.1.Нийгмийн халамжийн үйл ажиллагааг орон нутагт тухайн шатны Засаг дарга тус тусын эрх хэмжээний хүрээнд эрхлэх	Нийгмийн халамжийн тухай хууль, 23.1
		5.2.Аймгийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагын даргыг зөвшилцөн томилж, чөлөөлөх	Нийгмийн халамжийн тухай хууль, 24.3
		5.3.Хүүхэд ба иргэнийг төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамруулах тухай шийдвэрийг аймгийн нийгмийн халамжийн үйлчилгээний байгууллагын саналыг үндэслэн гаргах	Нийгмийн халамжийн тухай хууль, 19.4
		5.4.Харьяалах засаг захиргааны нэгжид үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх шатны боловсролын байгууллагын сургалтын орчныг бүрдүүлэхэд зориулж тусгай хөтөлбөр, төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж, холбогдох зардлыг орон нутгийн төсөвт тусган шийдвэрлэх	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний эрхийн тухай хууль, 15.10
		5.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг халамжийн, түрээсийн, ипотекийн зээлд хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр хамруулах орон сууцны хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүрийн төсөвт тусгах	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, 25.2
		5.6.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, биелэлтийг хангуулах арга хэмжээ авах	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, 42.1.1
		5.7.Дэд бүтэц, нийтийн зориулалттай барилга байгууламж, хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэй байлгах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний боловсрол, эрүүл мэнд, биеийн тамир, спорт, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих шат дараалсан арга хэмжээний төлөвлөгөө, хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулж, хяналт тавих	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, 42.1.2
		5.8.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хамт олонд түшиглэн хөгжүүлэх үйлчилгээг зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, 42.1.3
		5.9.Аж ахуйн нэгж, байгууллагын хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хүртээмжтэйгээр үйлчлэх санал, санаачилгыг дэмжих	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, 42.1.4
		5.10.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийг хамгаалах үйл ажиллагаанд зарцуулагдах хөрөнгийг иргэдийн	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний

		Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэн тухайн жилийн орон нутгийн төсөвт тусгуулан батлуулах	эрхийн тухай хууль, 42.1.5
		5.11.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль тогтоомжийг сурталчлах, түүний хэрэгжилтийг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралтай хамтран зохион байгуулах, урлаг соёл, биеийн тамир, олон нийтийн арга хэмжээнд оролцуулах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний тэгш эрх, эрх чөлөөг хүндэтгэх нөлөөллийн арга хэмжээ авах	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, 42.1.6
6	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй байдлыг хангах, хяналт тавих	6.1.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн болон үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалах өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд шаардагдах хөрөнгийг төлөвлөж, хэрэгжүүлэх	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 25.1.1
		6.2.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 25.1.2
		6.3.Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний шалтгааныг судалж, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 25.1.3
		6.4.Хүний эрүүл мэнд, амь насанд ноцтой хохирол учруулсан үйлдвэрийн томоохон осол, хурц хордлогын үед түүний хор уршгийг арилгах, хүн амыг авран хамгаалахад чиглэгдсэн арга хэмжээ шуурхай авах	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 25.1.4
		6.5.Хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөн нутаг дэвсгэртээ хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудал эрхэлсэн ажилтныг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, үйл ажиллагааг нь уялдуулах	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 25.1.5
		6.6.Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч иргэн, малчны хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтыг энэ хууль болон холбогдох стандартын дагуу зохион байгуулах	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 25.1.6
		6.7.Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн орон нутгийн зөвлөл байгуулж, ажиллуулах	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 25.1.7
7	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих	7.1.Орон нутгийн төсвөөс хуваарилсан хөрөнгийг аймгийн төсөвт тусгуулах талаар жил бүр санал боловсруулах	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль, 30.3.1
		7.2.Хөдөлмөр эрхлэлтийн нийтлэг үйлчилгээ, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлыг уялдуулан зохион байгуулах, хянах	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль, 30.3.2
		7.3.Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээнд хамрагдах ажил олоход хүндрэлтэй иргэдийн талаарх мэдээлэл, судалгааг гаргаж, хөдөлмөр эрхлэлтийн хэрэгцээг тодорхойлох, хөдөлмөр эрхлэлтийн нийтлэг үйлчилгээ, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээнд хамруулах	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль, 30.3.3
д/д	Үйл ажиллагааны ангилал	Дэд чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
8	Нутаг дэвсгэрийн байгалийн баялгийг хамгаалах, нөөцийг зохистой	8.1.Биологийн олон янз байдлын бодлогын хэрэгжилтийг хангах	-Амьтны тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5.1, 5.5.2, 5.5.3, 5.5.4, 5.5.5 -Байгалийн ургамлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1

ашиглах, нөхөн сэргээх		-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1
	8.2.Ойн баялагийг зохистой ашиглах, ой, хээрийн түймэрээс нутаг дэвсгэрийг хамгаалах	-Ойн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2.16, 18.2.18, 20.2.2, 20.2.10, 21.13
	8.3.Усны бодлогыг хэрэгжилтийг хангах	-Усны тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1 -Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.2 -Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйл. 29.1.4, 30 дугаар зүйл.
	8.4.Ус цаг уур орчны хяналт шинжилгээний хуулийн хэрэгжилтийг хангах	-Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний тухай хуулийн 7 дугаар зүйл. -Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.2 -Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 29, 30
	8.5.Агаар орчны бохирдол, агаарын чанарыг сайжруулах, агаарын бохирдол, физикийн сөрөг нөлөөлөл ноцтой нэмэгдсэн үед авах арга хэмжээ авах	-Агаарын тухай хуулийн 12.1, 15.7, 19.1, 27.2 -Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 16.2 -Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хуулийн 10.1
	8.6.Аялал жуулчлалын талаар төрөөс баримтлах нэгдсэн бодлогыг нутаг дэвсгэртээ хэрэгжүүлж, аялал жуулчлалын тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах, зохион байгуулах	Аялал жуулчлалын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2.1
	8.7.Эрх хэмжээнийхээ хүрээнд тухайн газар нутагт байгуулах жуулчны үйлчилгээний байгууллагад газар эзэмших зөвшөөрлийг аялал жуулчлалын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын тогтоосон тоо, байршлыг баримтлан зохих хууль тогтоомжийн дагуу олгож гэрээ байгуулах	Аялал жуулчлалын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2.2
	8.8.Нутаг дэвсгэртээ аялал жуулчлалыг бүсчлэн хөгжүүлэх бодлоготой уялдуулан хөтөлбөр, төсөл боловсруулж, зохих шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд санал оруулах, батлагдсан хөтөлбөрийн дагуу аялал жуулчлал хөгжүүлэх төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх	Аялал жуулчлалын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.2.3

9	Газар, газрын хэвлийг ашиглах, хамгаалахтай холбоотой хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах	9.1.Нутаг дэвсгэртээ газрын хэвлийг ашиглах, хамгаалах талаархи төрийн бодлогыг хэрэгжүүлж, газрын хэвлийн тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр, мөн хуульд заасан эрх хэмжээний дотор аймаг, нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулж хангах;	Газрын хэвлийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.1
		9.2.Нутаг дэвсгэртээ хийгдсэн геологийн судалгааны болон нутаг дэвсгэртээ оршиж байгаа ашигт малтмалын талаархи мэдээллийг зохих журмын дагуу холбогдох аж ахуйн нэгж, байгууллагаас гаргуулан авч танилцах;	Газрын хэвлийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.2
		9.3.Газрын хэвлийг ашиглах, хамгаалах ажилд хяналт шалгалт хийх;	Газрын хэвлийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.3
		9.4.Газрын хэвлийг ашиглах эрхийг хуульд заасан эрх хэмжээнийхээ дотор дуусгавар болгох	Газрын хэвлийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.4
		9.5.Газрын хэвлийг дур мэдэн ашиглах болон ашигт малтмал бүхий талбайд барилга байгууламж дур мэдэн барихыг зогсоох;	Газрын хэвлийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.2.5
10	Ашигт малтмалын эрэл, хайгуул, олборлолтын үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих	10.1.Ашигт малтмалын тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах	-Ашигт малтмалын тухай хууль 17.1, 17.2, 20.7, 39.1.6, 39.1.2
		10.2.Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгох, цуцлах, тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой маргааныг шийдвэрлэх	-Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн 11, 13, 14, 16, 18, 19, 21, 34, 36, 37, 38, 41
д/д	Үйл ажиллагааны ангилал	Дэд чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
11	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд барилга, хот байгуулалтын бодлого хэрэгжүүлэх	11.1.Барилга байгууламжийн байршил тогтоох, газар олголт, загвар зураг батлах болон техникийн нөхцөл олгох үйл ажиллагааг зохион байгуулж, нэгдсэн бүртгэл хөтлөх, хадгалах, мэдээлэл түүний аюулгүй байдлыг хангах, мэдээллийн сангийн байнгын үйл ажиллагааг эрхлэх, хяналт тавих	Барилгын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.3
		11.2.Барилгын ажлын зөвшөөрөл олгож, барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах, барилгын ажлын аюулгүй ажиллагааны журам батлах, хэрэгжилтийг хангах	Барилгын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.5, 35.1.6
		11.3.Барилгын үйл ажиллагаанд барилга байгууламжийн норм, нормативын баримт бичгийг мөрдүүлэх	Барилгын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.2
		11.4.Нутаг дэвсгэртээ барилгын салбарт баримтлах төрийн бодлого, хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулж, хяналт тавих	Барилгын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.1
		11.5.Аймгийн хөгжлийн төсөл, хот, тосгоны ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулах, тодотгол, шинэчлэл хийх асуудлыг санаачлан зохион байгуулах	Хот байгуулалтын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.4
		11.6.Орон нутгийн зэрэглэлтэй хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг батлах, хэрэгжилтийг хангах	Хот байгуулалтын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.1
		11.7.Нутаг дэвсгэрт байрлах барилга байгууламжийн ашиглалтад хяналт тавьж, бүртгэх, паспортжуулах	Барилгын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1.4
		11.8.Хот байгуулалтын үйл ажиллагаа болон газар ашиглалт, хамгаалалтад хяналт тавих	Хот байгуулалтын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.5

12	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд тээврийн талаар баримтлах бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх	12.1.Нийтийн тээвэр, шуудан тээвэрлэлтийг тухайн нутаг дэвсгэрт зохицуулах, зохион байгуулах	Автотээврийн тухай хууль 7 дугаар зүйлийн 7.1.4
		12.2.Нутаг дэвсгэрт автотээврийн талаар баримтлах бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	Автотээврийн тухай хууль 7 дугаар зүйлийн 7.1.2
13	Эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх	13.1.Аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдэд сэргээгдэх эрчим хүч ашиглахын ач холбогдлыг сурталчлах	Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль 5 дугаар зүйлийн 5.5.3
		13.2. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга эрчим хүчний тухай хууль тогтоомж, түүнд нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, нутаг дэвсгэрийнхээ эрчим хүчний хангамжийн талаархи бодлого боловсруулан холбогдох байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх	Эрчим хүчний тухай хууль 7 дугаар зүйлийн 7.1
		13.3.Орон нутгийн өмчийн бие даасан үүсгүүрийг иргэн, хуулийн этгээдэд түрээслүүлэх	Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль дугаар зүйлийн 5.5.4
		13.4.Сэргээгдэх эрчим хүчний үүсгүүр байршуулах зориулалтаар газар эзэмшүүлэх, ашиглуулах	Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль дугаар зүйлийн 5.5.2
		13.5.Тухайн нутаг дэвсгэр дэх эрчим хүчний шугам сүлжээний хамгаалалтын зурвасын зөрчлийн хяналт тавих	Эрчим хүчний тухай хууль 7 дугаар зүйлийн 7.3
		13.6.Шугам сүлжээг хамгаалах хамгаалалтын зурвасын хэмжээг тогтоох	Эрчим хүчний тухай хууль 33 дугаар зүйлийн 33.3
14	Орон нутгийн чанартай зам гүүр, харилцаа холбоог хөгжүүлэх	14.1.үндэсний авто замын сүлжээг хөгжүүлэх төрийн бодлоготой уялдуулан нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын сүлжээг хөгжүүлэх бодлого, ерөнхий төлөвлөгөөг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөн боловсруулж батлуулах, хэрэгжилтийг хангах;	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.1
		14.2.авто замын тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэр, авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын шийдвэрийг харьяалах нутаг дэвсгэртээ хэрэгжүүлэх;	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.2
		14.3.нийслэл, орон нутгийн чанартай авто замын санд хөрөнгө төвлөрүүлэх, зарцуулах ажлыг зохион байгуулах;	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.3
		14.4.нийслэл, орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр баригдах авто замын барилга, засвар, арчлалтын ажлыг зохион байгуулах;	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.4
		14.5.олон улс, улсын болон орон нутгийн чанартай, тусгай зориулалтын авто замын бүрэн бүтэн байдлыг хангах, хамгаалах талаар харьяа нутаг дэвсгэрийн байгууллага, иргэнд үүрэг даалгавар өгөх, биелэлтийг хангуулах;	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.5
		14.6.нийслэлийн авто замын ажлыг санхүүжүүлэх, барих, ашиглах, засах, арчлах, талаар журам боловсруулан авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөж нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулах, хэрэгжүүлэх;	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.6
		14.7.байгалийн гамшиг, гэнэтийн осол, аюулын улмаас үүссэн авто замын эвдрэл, гэмтлийг шуурхай засварлах шаардлага гарсан үед харьяа нутаг дэвсгэрт үйл	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.7

		ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэнээс тээвэр, холбооны хэрэгсэл, машин механизм, эд хөрөнгийг нөхөн олговортойгоор дайчлан гаргуулах, хүн хүчний туслалцаа авах ажлыг зохион байгуулах;	
		14.8.харьяа нутаг дэвсгэртээ авто замын хөдөлгөөнийг зохих хууль, журмын дагуу зохион байгуулах, зохицуулах;	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.8
		14.9.аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нь газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулж, батлуулахдаа авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг авч тусгах.	Авто замын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.9
		14.10.Нутаг дэвсгэртээ харилцаа холбооны үйлчилгээг сайжруулах арга хэмжээг холбогдох байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлэх	Харилцаа холбооны тухай хуулийн 7.1.1
д/д	Үйл ажиллагааны ангилал	Дэд чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
15	Төрийн болон орон нутгийн өмчит, өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийг удирдлагаар хангах, бодлого, шийдвэр хэрэгжүүлэх	15.1.Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдэд олгогдсон эд хөрөнгийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах хэмжээ, хязгаарыг тогтоох	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль 78 дугаар зүйлийн 78.2.1
		15.2. орон нутгийн өмчийн хөрөнгийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах эрхээ хэрэгжүүлэх талаар зохиосон ажил, үр ашгийн тайлан, нэгдсэн тооллогын дүнг Хурлаар хэлэлцүүлэх	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль 77 дугаар зүйлийн 77.2.2
		15.3.Орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийг төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын мэргэжил, арга зүйн удирдлагын дор хувьчлах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хууль 77 дугаар зүйлийн 78.2.6
		15.4.Орон нутгийн худалдан авах ажиллагааны нэгдсэн төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжүүлэх	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 48, 49
д/д	Үйл ажиллагааны ангилал	Дэд чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
16	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх	16.1.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга сум, дүүргийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тогтоолыг үндэслэн гаргасан сум, дүүргийн засаг даргын саналыг нэгтгэж тухайн шатны иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд танилцуулж, холбогдох шийдвэр гаргуулсны үндсэн дээр тариалангийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх	-Тариалангийн тухай хуулийн 5.2
		16.2.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга сум, дүүргийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тогтоолыг үндэслэн гаргасан сум, дүүргийн засаг даргын саналыг нэгтгэн тухайн шатны иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд танилцуулж, холбогдох шийдвэр гаргуулсны үндсэн дээр тариалангийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх	-Тариалангийн тухай хуулийн 14.4
		16.3.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тухайн жилийн тариалангийн үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөөг тариалан эрхлэгчдийн саналд тулгуурлан боловсруулж, сум,	-Тариалангийн тухай хуулийн 21.3

		дүүрэг тус бүрээр баталж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах	
		16.4.Ургамал хамгааллын тухай хууль тогтоомж, эрх бүхий байгууллагын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, технологийг мөрдүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах;	-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10.1.1
		16.5.Нутаг дэвсгэртээ хэрэгжүүлэх ургамал хамгаалал, хорио цээрийн арга хэмжээ, зардлын төслийг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд өргөн мэдүүлэх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах, үр дүнг тайлагнах;	-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10.1.2
		16.6.Ургамлын өвчин, хөнөөлт шавж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын тархалт, олшролт, хөнөөлийн тухай төрийн захиргааны төв байгууллагад жил бүр мэдээлэх;	-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10.1.3
		16.7.Ургамлын хорио цээртэй өвчин, хөнөөлт шавж, мэрэгч амьтан, хог ургамал илэрвэл орон нутгийн болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн нутаг дэвсгэртээ ургамлын хорио цээр тогтоох, цуцлах;	-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10.1.4
		16.8.Ургамлын хорио цээртэй өвчин, хөнөөлт шавж, мэрэгч амьтан, хог ургамал тархсан болон тархаж болзошгүй нутаг дэвсгэрийн тухай нийтэд зарлан мэдээлэх;	-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10.1.5
		16.9.Ургамлын хорио цээр тогтоосон үед тэмцэх арга хэмжээг орон нутгийн болон мэргэжлийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулах, шаардлагатай тохиолдолд иргэн, хуулийн этгээдийг дайчлан оролцуулах;	-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10.1.6
		16.10.Ургамал хамгааллын үйл ажиллагаа эрхлэх мэргэжлийн байгууллагын ажиллагаанд хяналт тавих, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах;	-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10.1.7
		16.11.Бэлчээр, тариалангийн газар эзэмшиж, ашиглаж байгаа иргэн, хуулийн этгээд ургамал хамгааллын талаар хүлээсэн үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавьж, зөрчлийг арилгуулах.	-Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 10.1.8
17	Мал аж ахуйг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	17.1.Халдварт өвчинтэй тэмцэх арга хэмжээг зохион байгуулах, хүн, мал, амьтан, тээврийн хэрэгслийн шилжилт хөдөлгөөнийг хязгаарлах, эсхүл хориглох;	-Мал амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль 15.5
		17.2.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга харьяалах нутаг дэвсгэртээ импортоор оруулж ирсэн амьтан, ургамлыг хууль тогтоомжид заасны дагуу хорио цээрийн дэглэмд байлгах арга хэмжээг зохион байгуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавих	-Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх үеийн хорио цээрийн хяналт, шалгалтын тухай хуулийн 5.3 -Гамшгаас хамгаалах тухай 17.1
18	Үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний бодлого хэрэгжүүлэх	18.1.жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээг орон нутагт зохион байгуулах ажлыг хариуцан гүйцэтгэх	Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хууль 18.2
		18.2.жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг кластераар хөгжүүлэх тухай саналаа боловсруулж, дээд шатны эрх бүхий албан тушаалтанд хүргүүлэх	Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай хууль 18.3
19	Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, хүнс	19.1.Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх асуудлыг зохицуулах, үйлдвэрлэлд хяналт тавих	Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль 16 дугаар зүйл.

	тэжээлийн нөөцийн талаарх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	19.2.Хүн амын хүнсний аюулгүй байдлыг хангаж, стратегийн хүнсний нөөц бүрдүүлэх, зарцуулах	Хүнсний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3
		19.3.Хүнс үйлдвэрлэлд зохистой дадал, худалдаа,үйлчилгээний стандартыг хангуулах, дэмжлэг үзүүлэх	Хүнсний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.5
		19.4.Хоол хүнснээс шалтгаалсан байнгын болон өвчлөлийн үеийн тандалт судалгаа хийж, яаралтай авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөн зохион байгуулж, үр дүнг олон улсын мэдээллийн сүлжээнд болон нийтэд мэдээлэх.	Монгол Улсын Хүнсний бүтээгдэхүүний аюулгүй байдлыг хангах тухай 17.1
		19.5.Нутаг дэвсгэрийнхээ сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээг жигд, тогтвортой зохион байгуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай 10.5, 10.6.2
20	Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	20.1.Ахуйн үйлчилгээний салбарт дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх, стандартад нийцсэн үйлчилгээг иргэдэд хүргэх, албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийг багасгаж ажлын байрыг нэмэгдүүлэх	-Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай 10.2
		20.2.Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, дүгнэхэд эрдэм шинжилгээний болон төрийн бус байгууллага, олон нийтийн оролцоог хангах	-Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээг дэмжих тухай 10.3
д/д	Үйл ажиллагааны ангилал	Дэд чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
21	21.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагаар хангах	21.1.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн асуудлыг улсын түвшинд үндэсний хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, салбарын түвшинд тухайн салбарын сайд, тухайн салбарын төрийн захиргааны байгууллагын дарга, орон нутгийн түвшинд аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нар удирдах	-Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагын тухай хуулийн 7.2
		21.2.Монгол Улсыг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлд суурилсан Аймаг, нийслэл, хотыг хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн төслийг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тухайн аймаг, нийслэл, хотын хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн асуудал хариуцсан захиргааны байгууллагатай хамтран өмнөх төлөвлөгөөний баримт бичиг дуусгавар болохоос нэг жилийн өмнө боловсруулах	-Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагын тухай хуулийн 15.1
		21.3.Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга үйл ажиллагааныхаа хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд хууль тогтоомжид заасан хугацаанд танилцуулах	-Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагын тухай хуулийн 17.1
		21.4.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн зорилтуудын орон нутагт дахь хэрэгжилтийн явц, үр нөлөөний тайланг аймаг, нийслэлийн Засаг даргаас Засгийн газарт тогтоосон хугацаанд хүргүүлэх	-Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагын тухай хуулийн 21.6
22	Орон нутгийн төсөв, санхүүгийн бодлого хэрэгжүүлэх	22.1.Орон нутгийн төсвийн төслийг боловсруулах, батлуулах	Төсвийн тухай хууль 14.2.1, 14.2.2, 65.1.1
		22.2.Орон нутгийн төсвийн гүйцэтгэлийг тайлагнах, батламжлуулах	Төсвийн тухай хууль 14.2.7, 65.1.1
		22.3.Батлагдсан төсвийн хэрэгжилтийг хангах, төсвийн зарцуулалт, гүйцэтгэлд дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх	Төсвийн тухай хууль 14.2.5, 14.2.10

		22.4.Санхүүгийн хяналт шалгалт хийх, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, зөвлөмж гаргах, эрсдэлийн удирдлагаар хангах	Төсвийн тухай хууль 69.1 Төрийн хяналт шалгалтын тухай хууль 8.1.1, 8.2.1
23	Татварын хууль, тогтоомж хэрэгжилтийг хангаж, төсвийн орлого бүрдүүлэх	23.1.Аймаг, сумын орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэх татвар, төлбөр хураамжийг төсөвт төвлөрүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хэрэгжилтийг хангуулах	Төсвийн тухай хууль 14.3, Татварын ерөнхий хууль 34.11.1
		23.2.Хууль тогтоомжоор орон нутагт шилжүүлсэн татвар, төлбөр, хураамжийн хувь, хэмжээг тогтоох ажлыг зохион байгуулан, өргөн мэдүүлж батлуулах	Татварын ерөнхий хууль 8.1, 8.3, 8.5
24	Статистик, тооллого судалгааг зохион байгуулах, үр дүнг тайлагнах	24.1.Албан ёсны статистик мэдээллийн үнэн зөв байдалд тогтмол шалгалт хийж, түүний бодит байдлыг хангах;	Статистикийн тухай хууль 18.1.1
		24.2.Захиргааны статистикийн мэдээллийг бусад мэдээлэлтэй давхардуулахгүйгээр статистикийн байгууллагын зөвшөөрснөөр авах, мэдээллийн санг бий болгох.	Статистикийн тухай хууль 20.3
		24.3.Үндэсний статистикийн хорооноос өгсөн удирдамж, чиглэлийн дагуу статистикийн тооллого, түүвэр судалгааг зохион байгуулж явуулах;	Статистикийн тухай хууль 20.2
		24.4.Нутаг дэвсгэртээ байгаа статистикийн мэдээлэгчдээс статистикийн мэдээллийг хугацаанд нь гаргуулан авч нэгтгэх, судалгаа, дүгнэлт хийж ашиглах, албан ёсны статистикийн мэдээллийг хугацаанд нь зохих дээд шатны байгууллагад өгөх	Статистикийн тухай хууль 20.1
		24.5.Статистик мэдээлэл, судалгааны дүнг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд хүргэх;	Статистикийн тухай хууль 18.1.3
д/д	Үйл ажиллагааны ангилал	Дэд чиг үүрэг	Хуулийн нэр, заалт
25	Гадаадад тухайн засаг, захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг төлөөлөх;	25.1.Гадаад улсын нийслэл, муж, хотын захиргаатай харилцах	-Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 29-р зүйлийн 29.1.6.-ийн “з”
26	Иргэдийн аюулгүй байдал, эрх, эрх чөлөөг хамгаалах	26.1.Хууль тогтоомж, Засгийн газар, Хурал, Засаг даргын шийдвэрийг сурталчлах, биелэлтийг нь хангах ажлыг нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд зохион байгуулах;	ЗЗНДНТУТ хууль 29 дүгээр зүйлийн 29.1.6 “а”
		26.2.Нутаг дэвсгэрт нь үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллагад орон нутаг, ард иргэдийн эрх ашигтай холбоотой асуудлаар хууль тогтоомжид заасан хэмжээ, хязгаарын дотор үүрэг, чиглэл өгч, биелэлтийг нь хангуулах	ЗЗНДНТУТ хууль 29 дүгээр зүйлийн 29.1.6 “а”
27	Мэргэжлийн хяналт шалгалтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх	27.1.Эрүүл мэнд, боловсрол соёлын хяналтыг хэрэгжүүлэх	-Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 8.1, 8.2.
		27.2.Хүнсний аюулгүй байдал, хөдөө аж ахуйн хяналтыг хэрэгжүүлэх	
		27.3.Дэд бүтцийн хяналтыг хэрэгжүүлэх	
		27.4.Байгаль орчин, геологи, уул уурхайн хяналтыг хэрэгжүүлэх	
		27.5.Цөмийн болон цацрагийн хяналтыг хэрэгжүүлэх	
		27.6.Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын хяналтыг хэрэгжүүлэх	
28	Экспорт, импорт, хилийн хорио цээрийн	28.1.Улсын хилээр олон улсын хөл хориот хүний халдварт өвчин дамжин тархахаас урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 17.1 дэх хэсэг 35.3, Хилийн тухай хуулийн 3.1.16

	хяналтыг хэрэгжүүлэх	28.2.Хил дамжин халдварлах мал амьтны гоц халдвар өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	Амьтан, ургамал тэдгээрийн гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх үеийн хорио цээрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 4.1 дэх заалт, 6, 7, 8 дугаар зүйл, -Малын эрүүл мэндийн тухай хуулийн 31
		28.3.Ургамлын гадаад хорио цээртэй өвчин, хог ургамал, хөнөөлт шавьж, мэрэгч амьтан улсын хилээр нэвтрэх, дамжин тархахаас урьдчилан сэргийлэх	Амьтан, ургамал тэдгээрийн гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүнийг улсын хилээр нэвтрүүлэх үеийн хорио цээрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийн 4.1 дэх заалт, 6, 7, 8 Ургамал хамгааллын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2.4 дэх заалт, Таримал ургамал, үр сортын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.4.4
		28.4.Хилээр нэвтэрч буй цацраг идэвхит бодис цацрагийн үүсгүүрт хяналт тавих	Цөмийн энергийн тухай хуулийн 11 ¹ .1.2, 11 ¹ .1.7
		28.5.Улсын хилээр нэвтэрч буй бодис, бараа бүтээгдэхүүний эрсдэлийг тооцон, чанар аюулгүй байдлыг хангах, илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулах	-Хилийн тухай хуулийн 3.1.16, 17.1, -Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хуулийн 15.1, 15.2, 18. -Тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн эргэлтэнд хяналт тавих тухай 12.6
		28.6.Улсын хил орчмын усны эрүүл, ахуй халдвар хамгааллын байдалд хяналт шалгалт хийж, үнэлэлт дүгнэлт өгөх	Эрүүл ахуйн тухай хуулийн 17.1
		28.7.Чөлөөт бүсэд мэргэжлийн хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэх	Чөлөөт бүсийн тухай хуулийн 2.1.1, 2.1.2
29	Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангаж, тохирлын	29.1.Тохирлын үнэлгээнд хүн, малын эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчин, улс орны аюулгүй байдал, нийтийн ашиг сонирхолд хохирол учруулж болзошгүй бүтээгдэхүүнийг заавал хамруулах, бусад бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэгч, хэрэглэгчийн хүсэлтээр тохирлын үнэлгээнд хамруулах	Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1.1.
		29.2.Нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангах бодлогоор дэмжиж, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах,орон нутгийн хэмжлийн тогтолцоо,	Хэмжил зүйн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн:

	үнэлгээний байгууллагын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх	хэмжлийн нэгжийн эталон, хэмжил зүйн техникийн чадавхыг нэмэгдүүлэх, нэгж дамжуулалтыг хангах, хэмжих хэрэгслийн баталгаажуулалт, шалгалт тохируулга хийх	20.1.1. 20.1.2. 20.1.3.; 20.1.4.
		29.3. Стандарт, техникийн зохицуулалтын улсын мэдээллийн санг ажиллуулах, сургалт, мэдээлэл, арга зүйн зөвлөгөө өгөх	Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийн 26.1.2, 26.1.3.
30	Гамшгаас хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг удирдан, зохион байгуулах	30.1. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд гамшгаас хамгаалах арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх, удирдах, хэрэгжүүлэх; 30.2. Нутаг дэвсгэрийн онцлогт нийцүүлэн гамшгаас хамгаалах алба, мэргэжлийн анги, сайн дурын хэсгийг байгуулах, тэдгээрийг гамшгийн үед үүрэг гүйцэтгэх дадлага, чадвартай болгох;	Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн 32.1.1 Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн 32.1.2.
31	Батлан хамгаалах хууль тогтоомж, бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлэх, сурталчлах	31.1. Батлан хамгаалах төрийн үйлчилгээг иргэд түргэн шуурхай хүргэх, хууль тогтоомжийг хэрэгжилтийг зохион байгуулах	Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 17.1.1, 17.1.4, 17.1.8, 17.1.9, 17.1.10, 17.1.11, 17.1.12
		31.2. Орон нутгийн хамгаалалтыг төлөвлөх ажлыг удирдах, түүнийг хэрэгжүүлэх	Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 17.1.2, Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хууль 19
		31.3. Дайчилгааны арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бэлтгэлийг хангах, сум, аж ахуйн нэгж, иргэнийг даалгаваржуулах, сумдын дайчилгааны төлөвлөгөөг батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих	Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 17.1.5, 17.1.6, 17.1.7, Дайчилгааны тухай хуулийн 18
		31.4. Иргэн хуулинд заасан иргэний цэргийн үүргээ биелүүлэх нөхцөл бололцоог бүрдүүлэх, цэргийн жинхэнэ болон бусад албыг хаалгах, цэргийн бэлтгэл албаны сургалтыг зохион байгуулах	Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 17.1.4, 17.1.6, Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хууль 19.1.8, Цэргийн албаны тухай хуулийн 7, 8, 12, 29, 33.8, Дайчилгааны тухай хуулийн 28.1, 28.5
		31.5. Иргэнд эх оронч үзэл, хүмүүжил төлөвшүүлэх, боловсрол, оюун санаа, бие бялдрыг хөгжүүлэх тэдний эрүүл мэндийг хамгаалах ажлыг зохион байгуулах	Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 17.1.10, 17.1.12

Чиг үүргийн шинжилгээний нэгтгэл:

Хуулийн тоо	60
Ерөнхий чиг үүрэг	7

Үндсэн чиг үүрэг	48
Дэд чиг үүрэг	167

Алхам 2. Холбогдогч талуудыг тодорхойлох

Мандатын шинжилгээний хүрээнд холбогдогч талуудын оролцоог тодорхойлохдоо аймгийн үндсэн чиг үүрэгт тулгуурласан. Дараах хүснэгтэд аймгийн үйл ажиллагаанд хамаарах холбогдогч талуудын оролцоог үйл ажиллагааны чиглэлээр нь ангилан тодорхойлсон болно.

Хүснэгт 3. Аймгийн үйл ажиллагаанд холбогдогч талууд

№	Үйл ажиллагааны чиглэл	Холбогдогч талууд	Харилцаа
1	Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах	Эрүүл мэндийн яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Эрүүл мэнд хөгжлийн төв	Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөц, техник технологи, тусламж, үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдал, салбарын удирдлага, манлайллыг дээшлүүлэх замаар хүн амын эрүүл мэндийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлэх
		Эрүүл мэндийн газар	-Харьяалах нутаг дэвсгэрийн эрүүл мэндийн байгууллагын үйл ажиллагааг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж, хяналт тавих -Эрүүл мэндийн тухай хууль тогтоомж, шийдвэрийн биелэлтийг харьяалах нутаг дэвсгэртээ зохион байгуулах
		Иргэд	Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих талаар иргэдэд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх
2	Хүн амд боловсролын үйлчилгээг үзүүлэх	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	Бодлогын удирдамжаар хангах, төрийн захиргааны удирдлага, бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах, хэрэгжилтийн явцад хяналт, шалгалт, хяналт-шинжилгээ, дотоод аудит хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Боловсролын хүрээлэн	Боловсролын байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, бүх шатны боловсролын байгууллагад сургалт, судалгаа, арга зүйн мэргэжлийн дэмжлэг үзүүлэх, иргэд, олон нийтийг судалгаа, шинжилгээний мэдээллээр хангах
		Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт	Сургууль, цэцэрлэгийн багш, ажилтны эрэлт хэрэгцээнд тулгуурлан мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжих үйлчилгээг мэргэжил, арга зүйн нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтаар хангах, зохион байгуулах
		Боловсролын үнэлгээний төв	Боловсролын чанарт үнэлгээ, судалгаа хийх, сургалт зохион байгуулах, элсэгчдийн элсэлтийн ерөнхий шалгалтыг хариуцан зохион байгуулах
		Насан туршийн боловсрол төв	Орон нутгийн насан туршийн болон албан бус боловсролын байгууллагыг нэгдсэн удирдлага, бодлого зохицуулалт, мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах
		Боловсрол соёл урлагийн газар	Цэцэрлэг, сургуульд удирдлагын болон мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх, боловсролын байгууллагын удирдах ажилтан, багш, иргэнд боловсрол, мэргэжил эзэмших, мэргэшлээ дээшлүүлэх судалгаа, шинжилгээ эрхлэхэд нь туслах
		Ерөнхий боловсролын сургууль	Боловсролын стандартаар тогтоосон бага, суурь, бүрэн дунд боловсролыг хүүхэд, иргэдэд эзэмшүүлэх
		Цэцэрлэг	Хоёр наснаас сургуульд элсэх хүртэлх насны хүүхдийг асрах, хамгаалах, хөгжүүлэх, сургалт, үйл ажиллагаагаар сургуулийн өмнөх боловсрол эзэмшүүлэх

		Иргэн	Суурь боловсрол эзэмших, мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх, давтан сургах, мэргэжил эзэмшүүлэх сургалтад нь хамрагдах Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн үйл ажиллагааг эрхлэх бол тусгай зөвшөөрөл олгох
		Аж ахуй, нэгж байгууллага	Төрийн бус өмчийн боловсролын сургалтын байгууллагад хууль тогтоомжид заасан дэмжлэг, тусалцаа үзүүлэх Ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн үйл ажиллагааг эрхлэх бол тусгай зөвшөөрөл олгох
3	Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх	Биеийн тамир, спортын улсын хороо	-Биеийн тамир, спортын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, биелэлтийг хангуулах, -Мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, хяналт тавих, -Хүн амд эрүүл аж төрөх зан үйлийг хэвшүүлэх, иргэнийг өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх ажлыг зохион байгуулах
		Биеийн тамир, спортын газар	-Биеийн тамир, спортын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн байгууллага, холбогдох бусад байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, -Хүн амд эрүүл аж төрөх зан үйлийг хэвшүүлэх, иргэнийг өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх ажлыг зохион байгуулах, -Тэмцээний зохион байгуулалтыг арга зүйн удирдлагаар хангах, хяналт тавих, -Бие бялдрын түвшин тогтоох сорилыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах ажлыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, -Биеийн тамир, спортын мэдээллийн нэгдсэн цахим санг бүрдүүлэх
		Спортын холбоод	Тухайн спортын төрлийг дэлгэрүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулах, иргэнд идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх нөхцөлийг бүрдүүлэх
		Спортын клуб	Иргэд хүүхдэд идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллүүлэх, сургалт-дасгалжуулалтын чиглэлээр үйлчилгээ үзүүлэх
		Иргэн	Иргэн нь спортын холбоо, спортын клуб, биеийн тамирын арга хэмжээ, спортын тэмцээн, наадмыг ивээн тэтгэх -Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэхэд иргэний оролцоог дэмжих -Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх, дэмжих чиглэлээр идэвх, санаачилгатай ажиллаж байгаа иргэнийг урамшуулах, дэмжлэг үзүүлэх;
		Аж ахуй, нэгж байгууллага	-Ажиллагчдын идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх орчин бүрдүүлэх, -Ажиллагчдын идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллүүлэх төлөвлөгөө гарган ажиллах, спортын тэмцээн зохион байгуулах, -Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх, дэмжих чиглэлээр идэвх, санаачилгатай ажиллаж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах, дэмжлэг үзүүлэх
4	Соёл урлагийг хөгжүүлэх	Соёлын яам	-Соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага соёлын үйл ажиллагааны талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ -Соёлын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх ажлыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах; -Соёлын статистик мэдээллийг нэгтгэн гаргаж, дүн шинжилгээ хийх; -Соёлын үнэт зүйлийг хадгалах, хамгаалах ажлыг зохицуулах, үндэсний соёл, дизайны уламжлалыг дэмжин хөгжүүлэх;

			<p>-Түүх, соёлын дурсгалт зүйлийг хадгалж хамгаалах болон дотоод, гадаадад үзэсгэлэн гаргахад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх, хяналт тавих;</p> <p>-Соёлын салбарт хэрэгжих төсөл, хөтөлбөр, арга хэмжээний хэрэгжилтийг зохион байгуулах;</p> <p>-Соёл, урлагийн мэргэжлийн холбоод, олон нийтийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагатай хамтран ажиллах, тэдгээрт дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх</p>
		Соёлын өвийн үндэсний төв	Соёлын биет болон биет бус өвийг бүртгэн баримтжуулах, мэдээллийн санг бүрдүүлэх, соёлын байгууллагуудыг мэргэжлийн арга зүйгээр хангах,
		Соёл урлагийн газар	<p>-Соёлын хууль тогтоомжийн дагуу соёл, урлагийг хөгжүүлэх, иргэний соёлын эрэлт хэрэгцээг хангахад чиглэсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх;</p> <p>-Харьяалах нутаг дэвсгэрийн соёлын байгууллагын үйл ажиллагааг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж, хяналт тавих;</p> <p>-Сум, дүүргийн соёлын төв, соёлын ордны үйл ажиллагааны жишиг дүрмийг соёлын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.</p> <p>-Энэ хуулийн 25.2-т заасан байгууллага үйл ажиллагаагаа дангаараа болон бусад аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэн, олон нийтийн төлөөлөлтэй хамтран явуулна.</p>
		Соёлын төв	<p>-Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт заасан соёлын зорилтыг хэрэгжүүлэх ажлыг соёлын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран зохион байгуулах;</p> <p>-Соёлын байгууллагын үйл ажиллагааг зохицуулж, хууль тогтоомжид заасны дагуу төрөөс санхүүжүүлэх, тэдгээрт дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх, ажиллагсдын нийгмийн баталгааг хангах арга хэмжээг авах;</p> <p>-Соёлын статистик мэдээлэл, соёлын байгууллагын тайланг нэгтгэн холбогдох байгууллагад хүргүүлэх.</p> <p>-Сум, дүүргийн соёлын төв, соёлын ордон нь тухайн орон нутгийн иргэний соёлын үйл ажиллагаа эрхлэх, бүтээл туурвих, соёлын ололт, үр шимийг хүргэх нөхцөлийг хангах, орон нутгийн байгаль, түүх, соёлын үнэт зүйлийг сурталчлах, номын сангийн үйлчилгээ хүргэх чиг үүрэгтэй соёлын боловсрол олгох анхан шатны байгууллага бөгөөд соёл, мэдээллийн төв байна.</p>
		Музей	Соёлын үнэт зүйлийг цуглуулах, судлах, хадгалах, түгээн дэлгэрүүлэх
		Номын сан	Уншигчдад ном, ном зүйн мэдээллийн үйлчилгээг хүргэх
		Мэргэжлийн урлагийн байгууллагууд	Бүх нийтэд соёл, урлагаар үйлчлэх
		Иргэн	<p>-Эх хэл, бичиг үсэг, үндэсний түүх, соёл, өв уламжлал, зан заншил, үнэт зүйлийг хамгаалах, хойч үедээ өвлүүлэх;</p> <p>-Соёлын илэрхийллийн олон төрлийг хүндэтгэх, соёлын үнэт зүйлийг хамгаалах;</p> <p>-Гэр бүлийн соёл, хүмүүжлийн уламжлалыг дээдлэн хөгжүүлж, удам угсаагаа мэдэх, угийн бичиг хөглөх;</p> <p>-Соёлын үнэт зүйлийг хууль бус халдлагаас хамгаалах.</p>
		Аж ахуй, нэгж байгууллага	<p>-Соёлын илэрхийллийн олон төрлийг хүндэтгэх, соёлын үнэт зүйлийг хадгалж хамгаалах;</p> <p>-Ажиллагсдын урлаг, уран сайхны мэдрэмж, авьяас, ур чадварыг хөгжүүлэх, соёлын боловсрол олгох арга хэмжээг зохион байгуулах, шаардагдах хөрөнгийг жил бүр төсөв, төлөвлөгөөндөө тусган хэрэгжүүлэх;</p>

			<p>-Ажиллагсдын оюуны болон соёлын хэрэгцээг хангах зорилгоор соёлын үйлчилгээ явуулах, соёлын үйл ажиллагаа эрхлэх нэгж байгуулж, ажиллуулах;</p> <p>-Соёлын үйл ажиллагаанд тусламж, дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хөрөнгө оруулалт хийх, хандив өгөх;</p> <p>-Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний соёл, гоо зүй, дизайн бүхий орчныг бүрдүүлж, хөгжүүлэх.</p> <p>-Аж ахуйн нэгж, байгууллага тухайн орон нутгийн соёлын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг тэргүүн ээлжид худалдан авах зарчмыг баримтална.</p>
5	Нутаг дэвсгэрийн хүн амын нийгмийн хамгаалал, халамжийн бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлэх	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	<p>-Хүн ам, түүний бүлгүүдийн хөгжлийг хангахад чиглэсэн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах</p> <p>-Хөдөлмөр эрхлэлт, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын талаарх хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх;</p> <p>-Хөдөлмөрийн харилцааны талаарх хууль тогтоомж, бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах;</p> <p>-Хүн амын нийгмийн баталгааг хангахад чиглэсэн нийгмийн хамгааллын хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах;</p>
		Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	<p>-Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн болон төрийн бус байгууллагыг мэдээллийн нэгдсэн сүлжээнд хамруулах, тэдгээрт мэргэжил, арга зүйн туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах,</p> <p>-Нийгмийн халамжийн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэй холбогдсон иргэд, байгууллагын санал, хүсэлт, өргөдөл, гомдлыг хүлээн авч шийдвэрлэх;</p>
		Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газар	<p>-Хүн ам, гэр бүл, нийгмийн хөгжлийг дэмжих чиглэлээр батлагдсан үндэсний хөтөлбөр, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах,</p> <p>-Халамжийн сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж олгох, нийгмийн халамжийн болон нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах, тайлагнах,</p> <p>-Доод шатны байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах,</p> <p>Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль тогтоомж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний хэрэгжилтийг орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулах, хяналт тавих,</p> <p>-Нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд нийт ажлын байр бий болгох, ажлын байранд зуучлах;</p> <p>-Хууль тогтоомжийг байгууллага, иргэнд сурталчлах,</p> <p>-Ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ үзүүлэх,</p> <p>-Мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх,</p> <p>-Хөдөлмөрийн харилцаа, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлэх, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад сурталчлах, хяналт тавих</p>
		Иргэн	<p>-Нийгмийн халамжийн дэмжлэг авах</p> <p>-Халамжийн санд хандив, тусламж үзүүлэх</p>
	Аж ахуй, нэгж байгууллага	<p>-Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээг үзүүлэх</p> <p>-Нийгмийн халамж, хөгжлийн үйлчилгээг үзүүлэх</p> <p>-Халамжийн санд хандив, тусламж үзүүлэх</p>	

6	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй байдлыг хангах, хяналт тавих	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	-Хүн ам, түүний бүлгүүдийн хөгжлийг хангахад чиглэсэн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах -Хөдөлмөр эрхлэлт, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын талаарх хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх; -Хөдөлмөрийн харилцааны талаарх хууль тогтоомж, бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах; -Хүн амын нийгмийн баталгааг хангахад чиглэсэн нийгмийн хамгааллын хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах;
		Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	-Нийгмийн халамжийн болон асрамжийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн болон төрийн бус байгууллагыг мэдээллийн нэгдсэн сүлжээнд хамруулах, тэдгээрт мэргэжил, арга зүйн туслалцаа, дэмжлэг үзүүлэх, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах, -Нийгмийн халамжийн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй холбогдсон иргэд, байгууллагын санал, хүсэлт, өргөдөл, гомдлыг хүлээн авч шийдвэрлэх;
		Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газар	-Хүн ам, гэр бүл, нийгмийн хөгжлийг дэмжих чиглэлээр батлагдсан үндэсний хөтөлбөр, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, -Халамжийн сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж олгох, нийгмийн халамжийн болон нийгмийн хөгжлийн үйлчилгээ үзүүлэх ажлыг зохион байгуулах, тайлагнах, -Доод шатны байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах, үйл ажиллагааг нь уялдуулан зохицуулах, Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль тогтоомж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний хэрэгжилтийг орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулах, хяналт тавих, -Нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд нийт ажлын байр бий болгох, ажлын байранд зуучлах; -Хууль тогтоомжийг байгууллага, иргэнд сурталчлах, -Ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ үзүүлэх, -Мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, -Хөдөлмөрийн харилцаа, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлэх, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад сурталчлах, хяналт тавих
		Иргэн	-Нийгмийн халамжийн дэмжлэг авах -Халамжийн санд хандив, тусламж үзүүлэх
	Аж ахуй, нэгж байгууллага	-Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээг үзүүлэх -Нийгмийн халамж, хөгжлийн үйлчилгээг үзүүлэх -Халамжийн санд хандив, тусламж үзүүлэх	
7	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	-Хөдөлмөр эрхлэлт, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын талаарх хууль тогтоомж, бодлого, стратеги, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх; -Хөдөлмөрийн харилцааны талаарх хууль тогтоомж, бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах;
		Хөдөлмөр халамж	Мэргэшил арга зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх, тайлагнах

		үйлчилгээний ерөнхий газар	
		Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газар	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль тогтоомж, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээний хэрэгжилтийг орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулах, хяналт тавих, -Нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд нийт ажлын байр бий болгох, ажлын байранд зуучлах; -Хууль тогтоомжийг байгууллага, иргэнд сурталчлах, -Ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ үзүүлэх, -Мэдээллийн нэгдсэн санг бүрдүүлэх, -Хөдөлмөрийн харилцаа, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг орон нутагт хэрэгжүүлэх, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад сурталчлах, хяналт тавих
		Иргэн	Ажлын байр бий болгох, зуучлах Төсөл хөтөлбөр, зээл тусламжинд хамруулах
		Аж ахуй, нэгж байгууллага	Ажлын байр бий болгох, зуучлах Төсөл хөтөлбөр, зээл тусламжинд хамруулах
8	Нутаг дэвсгэрийн байгалийн баялгийг хамгаалах, нөөцийг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх	Засгийн газар	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар, Сумд	Орон нутгийн хэмжээнд салбарын бодлого, шийдвэрээр, удирдлагаар хангаж ажиллах Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих
		Мэргэжлийн хяналтын газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Аж ахуйн нэгж байгууллага, төрийн бус байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хатран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
9	Газар, газрын хэвлийг ашиглах, хамгаалахтай холбоотой хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах	Засгийн газар	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Зам тээврийн хөгжлийн яам, Барилга хот байгуулалтын яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх, хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулах
		Геодиз зурагзүйн газар	Хууль тогтоомж, норм дүрэм хэрэгжүүлэх, газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийлгэх
		Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар	Нутаг дэвсгэрийнхээ газрыг зүй зохистой ашиглах, газар зохион байгуулах ажлыг удирдлагаар хангах
		Аймаг, сумдын ИТХ	Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө батлуулах, хуулиар олгогдсон эрх хэрэгжүүлэх бодлогоор дэмжүүлэх
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх

		Геодизи зураг зүйн үйлдвэрлэл эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуйн нэгжүүд	Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөний бодлогын баримт бичиг боловсруулахад хамтран ажиллах Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хатран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
10	Ашигт малтмалын эрэл, хайгуул, олборлолтын үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих	-Засгийн газар	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		-Уул, уурхай, хүнд үйлдвэрийн яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		-Ашигт малтмал газрын тосны газар	-Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дүгнэлт гаргах
		-Сумдын ИТХ	-Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгох талаар санал ирүүлэх
		-Аж ахуйн нэгж байгууллага	-Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгох
		Мэргэжлийн хяналтын газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
11	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд барилга, хот байгуулалтын бодлого хэрэгжүүлэх	Барилга, хот байгуулалтын яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Барилгын хөгжлийн төв	Улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр хэрэгжих барилга байгууламжийн зураг төсвийг магадлалаар оруулах, төсөл арга хууль тогтоомж, норм, дүрмийн дагуу хийгдэж байгаа эсэхэд дүгнэлт гаргуулах
		Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар	Хууль тогтоомж, норм дүрмийн хэрэгжилтийг хангуулах Аймгийн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу хот байгуулалтыг төлөвлөх, төсөл арга хэмжээ хүлээн авах
		Сумдын Засаг даргын Тамгын газар	Хууль тогтоомж, норм дүрмийн хэрэгжилтийг хангуулах Сумдын нутаг дэвсгэрт хэрэгжих хөрөнгө оруулалтын ажлыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хатран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
12	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд тээврийн талаар баримтлах бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх	Зам, тээврийн хөгжлийн яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Цагдаагийн газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Мэргэжлийн хяналтын газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Авто тээврийн газар	-Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх

			-Бүрэн эрхийн хүрээнд ажил, арга хэмжээ зохион байгуулах
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хатран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
13	Эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх	Эрчим хүчний яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		“Дархан – Сэлэнгийн цахилгаан түгээх сүлжээ” ХХК	Эрчим хүчний бодлогыг хэрэгжүүлж, хүний эрүүл, аюулгүй, тав тухтай орчинд амьдрах болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээний найдвартай, тогтвортой нөхцлийг хангах Хамтран ажиллах
		Эрчим хүчний зохицуулах зөвлөл	Тусгай зөвшөөрөл олгох, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хатран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
14	Орон нутгийн чанартай зам гүүр, харилцаа холбоог хөгжүүлэх	Барилга, хот байгуулалтын яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газар	Салбарын бодлого, шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангахад хамтран ажиллах
		“Мэдээлэл холбоо сүлжээ” ХХК-ний Сэлэнгэ аймаг дахь газар, МЦХК-ний Сэлэнгэ аймаг дахь газар	Салбарын бодлого, шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангахад хамтран ажиллах
15	Төрийн болон орон нутгийн өмчит, өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийг удирдлагаар хангах, бодлого, шийдвэр хэрэгжүүлэх	Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал	Төрийн өмчийн бодлого, чиглэл тодорхойлох, төрийн өмчийн ашиглалт, хамгаалалд үнэлгээ дүгнэлт өгөх
		Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Орон нутгийн өмчийн газар	Салбарын бодлого, шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангахад хамтран ажиллах
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
16	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	Салбарын хууль, эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоход дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулах, хэрэгжилтийг хангуулах. Салбарын бодлогыг батлах, хамтран ажиллах

		Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар	Салбарын хууль, тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулах,
		Мэргэжлийн хяналтын газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Ус цаг уур, орчны шинжилгээний газар	Бодлого, шийдвэр гаргахад шаардлагатай мэдээ, мэдээлэл гаргуулах
		Сумдын Засаг даргын Тамгын газар	Хууль тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангуулах
		Онцгой байдлын газар	Цаг үеийн хүнд байдалд хариу арга хэмжээ авах
		Хөдөө аж ахуйг дэмжих сан, төрийн бус байгууллагууд, олон улсын байгууллага	Бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд хамтран ажиллах
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хатран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
17	Мал аж ахуйг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Мэргэжлийн хяналтын газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Ус цаг уур, орчны шинжилгээний газар	Бодлого, шийдвэр гаргахад шаардлагатай мэдээ, мэдээлэл гаргуулах
		Сумдын Засаг даргын Тамгын газар	Хууль тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангуулах
		Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар	Салбарын хууль, тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулах,
		Мал эмнэлгийн газар	Салбарын бодлогыг батлах, хамтран ажиллах
		Хөдөө аж ахуйг дэмжих сан, төрийн бус байгууллагууд, олон улсын байгууллага	Бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд хамтран ажиллах
		Онцгой байдлын газар	Цаг үеийн хүнд байдалд хариу арга хэмжээ авах
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
18	Үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний бодлого хэрэгжүүлэх	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх

		Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар	Салбарын хууль, тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулах,
		Сумдын ЗДТГ	Хууль тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангуулах
		Мэргэжлийн хяналтын газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Стандарт хэмжилзүйн газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хатран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
19	Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, хүнс тэжээлийн нөөцийн талаарх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар	Салбарын хууль, тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулах,
		Мэргэжлийн хяналтын газар,	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Стандарт, хэмжилзүйн газар,	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Цагдаагийн газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Сумдын ЗДТГ	Хууль тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангуулах
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
20	Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх
		Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар	Салбарын хууль, тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх, бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулах,
		Мэргэжлийн хяналтын газар,	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Стандарт, хэмжилзүйн газар,	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Цагдаагийн газар	Хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийлгэх
		Сумдын ЗДТГ	Хууль тогтоомж, тушаал шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангуулах
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
21	Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагаар хангах	Үндэсний хөгжлийн газар	Бодлогын удирдамж, төрийн захиргааны удирдлага, зохицуулалтаар хангах, бодлогын хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ хийх, үр дүнд нь үнэлгээ өгөх

		Аймгийн ИТХ	Аймгийн хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдийг батлуулах, хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийлгэх
		Аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний агентлагууд	Аймгийн хөгжлийн бодлогыг төлөвлөхөд санал авах, хэрэгжилтийг хангуулах, хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийх
		Сумдын ЗДТГ	Аймгийн хөгжлийн бодлогыг төлөвлөхөд санал авах, хэрэгжилтийг хангуулах, хэрэгжилтэд хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийх
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
		Иргэн	Хууль тогтоомжийн хүрээнд хамтран ажиллах Иргэдийн ирүүлсэн санал хүсэлтийг шийдвэрлэх
22	Орон нутгийн төсөв, санхүүгийн бодлого хэрэгжүүлэх	Сангийн Яам	- Төсвийн төслийн санал, батлагдсан төсөв, төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, хөрөнгө оруулалтын арга хэмжээний хэрэгжилтийг хүргүүлэх - Мэргэжил, арга зүйн удирдлага, зохицуулалтаар хангуулах - Холбогдох хууль, журмын төсөлд санал хүргүүлэх
		Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал	- Төсвийн төсөл, тодотголын төслийг хэлэлцүүлэх, батлуулах - Төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайланг нэгтгэн тайлагнах
		Сумдын ЗДТГ	- Мэргэжил, арга зүйн удирдлага, зохицуулалтаар хангах - Холбогдох хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах
		Төсвийн байгууллага	- Төсвийн байгууллагын орон тоог батлах - Хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, хэвийн үйл ажиллагааг хангах санхүүжилтийг бодитой тодорхойлох
		Төрийн аудитын газар	- Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл, хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэл, явцад аудит хийлгэх
		Дотоод аудитын хороо	- Харьяа төсвийн байгууллагуудад хийх дотоод хяналтын төлөвлөгөө батлах, гүйцэтгэлийг хянах
23	Татварын хууль, тогтоомж хэрэгжилтийг хангаж, төсвийн орлого бүрдүүлэх	Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал	- Татварын хувь, хэмжээг тогтоолгох - Шийдвэрийн дагуу татварын орлогыг төвлөрүүлэх, шилжүүлэх ажлыг зохион байгуулах
		ГХБХБГ, УБХ, Цагдаагийн газар, БОАЖГ	- Татварын болон татварын бус орлого төлөвлөхөд хамтарч ажиллах - Орлого бүрдүүлэхэд хамтарч ажиллах
		ААН	- Татварын хувь, хэмжээний дагуу татвар ногдуулах - Татварын хууль, тогтоомжийн талаар сургалт, сурталчилгаа хүргэх
		Иргэд	- Татварын хувь, хэмжээний дагуу татвар ногдуулах - Татварын хууль, тогтоомжийн талаар сургалт, сурталчилгаа хүргэх
24	Статистик, тооллого судалгааг зохион байгуулах, үр дүнг тайлагнах	Статистикийн үндэсний хороо	- Албан ёсны статистикийн үйл ажиллагааны нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтаар хангуулах - Удирдамж, чиглэлийн дагуу статистикийн тооллого, судалгааг зохион байгуулах - Статистикийн мэдээллийг хугацаанд хүргүүлэх
		Орон нутгийн бүх шатны төр, төсвийн байгууллагууд	- Статистикийн үйл ажиллагаа явуулахад нь удирдамж, чиглэл өгөх, хяналт тавих - Албан ёсны статистикийн мэдээллийг тогтоосон хугацаанд статистикийн мэдээлэгчээс авах - Статистикийн мэдээллээр үнэ төлбөргүй хангах
		Аж ахуй нэгж байгууллагууд	- Статистик мэдээллийг гаргуулан авах - Мэдээллийн үнэн зөв, бодит байдлыг хангах

			- Мэдээлэл судалгааны дүнг хүргэх
		Иргэд	- Статистик мэдээллийг гаргуулан авах - Мэдээллийн үнэн зөв, бодит байдлыг хангах - Мэдээлэл судалгааны дүнг хүргэх
25	Гадаадад тухайн засаг, захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг төлөөлөх;	Гадаад харилцааны яам	Гадаад албан айлчлал хийх, хамтын ажиллагааны баримт бичиг боловсруулах талаар зөвшөөрөл авах, тайлагнах
		Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар	Гадаад албан айлчлал хийх зөвшөөрөл авах
26	Иргэдийн аюулгүй байдал, эрх, эрх чөлөөг хамгаалах	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах Бодлого арга зүйгээр хангах
		Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн	Хууль тогтоомжийн системчлэлийн ажлыг эрхлэн хөтөлж, цаасан болон цахим санг бүрдүүлэх, нутгийн захиргааны байгууллагуудыг мэдээ, мэдээллээр хангах
		Иргэд	Хууль зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх
		ААН	Хууль зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх
27	Мэргэжлийн хяналт шалгалтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх	Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар	Хяналт шалгалтын үйл ажиллагаа явуулах талаар зөвлөгөө дэмжлэг авах, тайлагнах
		Төр, төсвийн байгууллагууд	Хяналтын чиглэлийн харъяалах байгууллагуудад хяналт шалгалт хийх, стандартын шаардлага хангуулах
		Иргэд, аж ахуйн нэгж	Үйл ажиллагаа явуулах зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх, хяналт шалгалт хийх, зөрчил дутагдлыг арилгуулах, стандартын шаардлага хангуулах
28	Экспорт, импорт, хилийн хорио цээрийн хяналтыг хэрэгжүүлэх	Мэргэжлийн хяналтын газар	Хяналт шалгалтын үйл ажиллагаа явуулах талаар зөвлөгөө дэмжлэг авах, тайлагнах
		Гаалийн газар	Хилээр нэвтрэх зорчигчид, тээврийн хэрэгсэлд хийх хяналт, шалгалтыг хамтран зохион байгуулах
		Хилийн анги	Хилээр нэвтрэх зорчигчид, тээврийн хэрэгсэлд хийх хяналт, шалгалтыг хамтран зохион байгуулах
		Хууль хяналтын байгууллагууд	Зөрчил дутагдлыг арилгуулах талаар хамтарч ажиллах
		Иргэд, аж ахуйн нэгж	Хилээр зорчих иргэд, аж ахуйн нэгжид хяналт шалгалт хийх, зөрчил дутагдлыг арилгуулах, стандартын шаардлага хангуулах
29	Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангаж, тохирлын үнэлгээний байгууллагын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх	Стандарт хэмжил зүйн газар	Мэргэшил арга зүйн зөвлөгөө дэмжлэг авах, тайлагнах
		Төр, төсвийн байгууллагууд	Холбогдох стандартаар үйлчлэх, зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх
		Иргэд, аж ахуйн нэгжүүд	Стандартаар хангах, зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх, тохирлын үнэлгээ хийх, хэмжилзүйн баталгаажилт хийж гэрчилгээ олгох
30	Гамшгаас хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг удирдан, зохион байгуулах	Онцгой байдлын ерөнхий газар	Мэргэшил арга зүйн зөвлөгөө дэмжлэг авах, тайлагнах
		Сумдын Засаг дарга	Орон нутагт гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагааг зохион байгуулах зөвлөмж чиглэл өгөх, хяналт тавих
		Хууль хяналтын байгууллагууд	Хяналт шалгалт хамтран зохион байгуулах
		Иргэд, аж ахуйн нэгжүүд	Гамшгийн эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, сурталчлах, хамгаалах

31	Батлан хамгаалах хууль тогтоомж, бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлэх, сурталчлах	Батлан хамгаалах яам	Батлан хамгаалах бодлого үйл ажиллагааг орон нутагт хэрэгжүүлэхэд захиргааны удирдлагаар хангах,
		Зэвсэгт хүчний Жанжин штаб	Батлан хамгаалах багц хуулийг хэрэгжүүлэхэд цэргийн мэргэжлийн удирдлагаар хангах
		Сумдын Засаг дарга нар	Хуулинд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлж иргэнд Батлан хамгаалах төрийн үйлчилгээг хүргэх, шаардлагатай мэдээ, тайлан гаргах
		Аж ахуйн нэгж байгууллага	Батлан хамгаалахын багц хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлж дайчилгааны даалгаврын дагуу эд хөрөнгийг татан нийлүүлэх бэлтгэлийг хангах, бусад үйл ажиллагаанд оролцох, дэмжлэг үзүүлэх
		Иргэд	Хуулиар хүлээсэн иргэний цэргийн үүргээ биелүүлэх, энэ хүрээнд санал, гомдлоо хуулийн хүрээнд хариуцсан албан тушаалтанд гаргаж шийдвэрлүүлэх

Алхам 3. Чиг үүргийн хэрэгжилтийг тодорхойлох.

Аймгийн чиг үүргийн хэрэгжилтийг тодорхойлохдоо Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилт болон холбогдогч талуудын үнэлгээний үр дүнд үндэслэсэн. Чиг үүргийн хэрэгжилтийн байдлыг дараах хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 4. Аймгийн чиг үүргийн хэрэгжилт, хувиар

д/д	Чиг үүрэг	Чиг үүргийн хэрэгжилтийн үнэлгээ			
		Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн биелэлтийн тайлан (хувиар)	Холбогдогч талуудын үнэлгээ (хувиар)	Дундаж үнэлгээ (хувиар)	
1	Ерөнхий чиг үүрэг 1. Хүн амд нийгэм, соёлын болон нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг үзүүлэх (1.1-1.7)	89.4	91.3	90.3	
Үндсэн чиг үүрэг	1.1	Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах	90	78.5	84.2
	1.2	Хүн амд боловсролын үйлчилгээг үзүүлэх	88.8	89.9	89.3
	1.3	Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх	90	92	91
	1.4	Соёл урлагийг хөгжүүлэх	73	89.9	81.4
	1.5	Нутаг дэвсгэрийн хүн амын нийгмийн хамгаалал, халамжийн бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлэх	85	89	87
	1.6	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй байдлыг хангах, хяналт тавих	99.8	100	99.9
	1.7	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих	99.8	100	99.9
2	Ерөнхий чиг үүрэг 2. Байгаль орчныг хамгаалах, зохистой ашиглах (2.1-2.3)	100	74.1	87.0	
Үндсэн чиг үүрэг	2.1	Нутаг дэвсгэрийн байгалийн баялгийг хамгаалах, нөөцийг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх	100	75.4	87.7
	2.2	Газар, газрын хэвлийг ашиглах, хамгаалахтай холбоотой хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангах	100	71.7	85.8
	2.3	Ашигт малтмалын эрэл, хайгуул, олборлолтын үйл ажиллагааг зохицуулах, хяналт тавих	100	75.4	87.7
3	Ерөнхий чиг үүрэг 3. Орон нутгийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх (3.1-3.4)	88.3	100	94.1	

Үндсэн чиг үүрэг	3.1	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд барилга, хот байгуулалтын бодлого хэрэгжүүлэх	96.2	100	98.1
	3.2	Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд тээврийн талаар баримтлах бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх	80	100	90
	3.3	Эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх	88.7	100	94.4
	3.4	Орон нутгийн чанартай зам гүүр, харилцаа холбоог хөгжүүлэх	-	-	-
4	Ерөнхий чиг үүрэг 4. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн удирдлага, зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх	100	100	100	
Үндсэн чиг үүрэг	4.1	Төрийн болон орон нутгийн өмчит, өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийг удирдлагаар хангах, бодлого, шийдвэр хэрэгжүүлэх	100	100	100
5	Ерөнхий чиг үүрэг 5. Хүнсний аюулгүй байдлыг хангаж, ХАА-ыг хөгжүүлэх (5.1-5.5)	95	95.3	95.2	
Үндсэн чиг үүрэг	5.1	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх	97.2	96.1	96.6
	5.2	Мал аж ахуйг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	97.2	95.1	96.1
	5.3	Үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээний бодлого хэрэгжүүлэх	90.6	95.5	93.0
	5.4	Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, хүнс тэжээлийн нөөцийн талаарх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	90.0	90.0	90.3
	5.5	Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	100	100	100
6	Ерөнхий чиг үүрэг 6. Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, төсөв санхүү, статистикийн бодлого хэрэгжүүлэх (6.1-6.4)	98.7	97.2	98	
Үндсэн чиг үүрэг	6.1	21.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт түүний удирдлагаар хангах	100	100	100
	6.2	Орон нутгийн төсөв, санхүүгийн бодлого хэрэгжүүлэх	95	95	95
	6.3	Татварын хууль, тогтоомж хэрэгжилтийг хангаж, төсвийн орлого бүрдүүлэх	100	100	100
	6.4	Статистик, тооллого судалгааг зохион байгуулах, үр дүнг тайлагнах	100	94	97
7	Ерөнхий чиг үүрэг 7. Нутаг дэвсгэр, хүн амын аюулгүй байдлыг хангах (7.1-7.7)	99.1	91.5	94.6	
Үндсэн чиг үүрэг	7.1	Гадаадад тухайн засаг, захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийг төлөөлөх;	100	76.4	88.2
	7.2	Иргэдийн аюулгүй байдал, эрх, эрх чөлөөг хамгаалах	94.7	93.6	94.1
	7.3	Мэргэжлийн хяналт шалгалтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх	100	91.4	95.7
	7.4	Экспорт, импорт, хилийн хорио цээрийн хяналтыг хэрэгжүүлэх	-	90.5	90.5
	7.5	Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангаж, тохирлын үнэлгээний байгууллагын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх	100	100	100

7.6	Гамшгаас хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг удирдан, зохион байгуулах	100	92.5	96.2
7.7	Батлан хамгаалах хууль тогтоомж, бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлэх, сурталчлах	100	96.2	98.1
ЕРӨНХИЙ ЧИГ ҮҮРГИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ДУНДАЖ ҮНЭЛГЭЭ (1+2+3+4+5+6+7)		95.7	92.7	94.1

Жич: Аймгийн Засаг даргын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээний хувиар тооцлоо. Холбогдогч талын үнэлгээг салбарын сайдтай аймгийн Засаг даргын байгуулсан гэрээний хэрэгжилтийн 2016-2020 оны үнэлгээний дундаж хувиар тооцсон болно.

ГУРАВ. ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Орчны шинжилгээний үндсэн зорилго нь аймгийн өнөөгийн нөхцөл байдал, ирээдүйн чиг хандлагыг тодорхойлоход чиглэсэн. Аймгийн орчны шинжилгээг хийхдээ PESTLE аргын дагуу үзүүлэлт тус бүрээр нөхцөл байдлыг тодорхойлж, үр дүнг дараах CBOT хүснэгтэд нэгтгэв.

Хүснэгт 5. Аймгийн орчны шинжилгээний үр дүн (CBOT)

	ДАВУУ ТАЛ	СУЛ ТАЛ
Аймгийн газар нутаг, байршил	<ul style="list-style-type: none"> • Нийслэл Улаанбаатар хотоос харьцангуй ойр, 320 км-т оршдог. Улаанбаатар хоттой авто болон төмөр замаар холбогдсон • Нийслэлийн дараа орох хоёр том хоттой буюу хоёр том зах зээлд ойр байршилтай- (Дархан-100 км, Эрдэнэт-280 км) • Аймаг нь Хэнтий, Төв, Орхон, Булган аймгуудтай хил залгаа бөгөөд газар зүйн хувьд ОХУ-тай хил залган оршдог онцлогтой. ОХУ-тай хил залгаа, Алтанбулаг боомттой нь гадаад худалдааны таатай нөхцөл болдог • Аймаг нь дэд бүтэц, газар тариалан, эрчимжсэн мал аж ахуй, жижиг дунд үйлдвэрлэл сайн хөгжсөн, байгалийн дагалт баялаг ихтэй • Орхон Сэлэнгийн сав газар байршилтай нь газар тариалан эрхлэхэд таатай • Байгалийн нөөц, ашигт малтмал элбэг нь уул уурхайн үйлдвэрлэл эрхлэх таатай нөхцөл болдог - Аймгийн нутгийн баруун хойд хэсгээр юрийн хурдас, өмнөд хэсгээр нь герциний боржин, зүүн хэсэгт гүний боржин тархсан, Улаантолгой, Шарын голын нүүрс, Төмөртэй, Төмөртолгойн төмөр, Их алтат, Буганг, Толгойтын алт болон барилгын материалын нөөц элбэг. • Байгалийн үзэсгэлэнт газар олонтой, аялал жуулчлал хөгжихөд тааламжтай 	<ul style="list-style-type: none"> • Байгалийн баялагийн ашиглалт, газар тариалангийн болон уул уурхайн үйлдвэрлэлтэй уялдсан нөхөн сэргээлтийн асуудал тулгамдсан. Нөхөн сэргээлт хийгдээгүй, эвдэрсэн газар ихтэй • Аймгийн төв дунд Дархан-Уул аймаг оршдог тул, эдийн засаг, худалдааны зах зээл Дархан-Уул аймаг руу чиглэсэн. • Уур амьсгалын өөрчлөлтийн улмаас олон булаг, шанд ширгэсэн
Хүн амын нөхцөл байдал	<ul style="list-style-type: none"> • Аймгийн хүн ам өссөн • Аймгийн хүн ам насны бүтцийн хувьд залуужиж байна • Хүн амын дундаж наслалт улсын дунджаас өндөр • Хүн амын шилжин ирэгчдийн тоо нэмэгдэж байна. • Хүн амын аймгийн төв рүү болон нийслэл рүү шилжих шилжилт хөдөлгөөн харьцангуй бага бөгөөд энэ үзүүлэлтээр аймгуудын дунд эхний дөрөвт эрэмбэлэгддэг 	<ul style="list-style-type: none"> • Хүн амын насны бүтцийн хандлагаар аймгуудын дунд 15-18 дугаарт эрэмбэлэгддэг • Аймгийн өрхийн тоо буурч байгаа • Гэр бүлийн өнөөгийн байдал, амьдралын хэв маягт гарч буй өөрчлөлт хандлагыг дагаж, гэр бүл салалт, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийн тоо нэмэгдэж байна • Гэр бүлийн халуун дулаан орчинд өсөж торних боломжгүй хүүхдийн тоо нэмэгдсээр байна
Засаглалын нөхцөл байдал	<ul style="list-style-type: none"> • Бодлогын залгамж чанар сайн байдаг • Хүний хөгжлийн үзүүлэлтээр 5-6 дугаарт эрэмбэлэгддэг. • Аймгийн өрсөлдөх чадварын ерөнхий үнэлгээ сүүлийн найман жилийн 	<ul style="list-style-type: none"> • Хэдийгээр аймаг өрсөлдөх чадвараараа топ 10-т багтан эрэмбэлэгддэг нь боломжийн сайн үзүүлэлт хэдий ч сүүлийн найман жилд эрэмбэ тасралтгүй буурч байна. 2020 оны

	<p>хугацаанд нилээд хэлбэлзлэлтэй байгаа боловч ерөнхий динамик удаан боловч өсөх хандлагатай байна. Өрсөлдөх чадвараараа топ 10 аймагт багтдаг.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аймгийн шударга байдлын үнэлгээ сүүлийн жилүүдэд өсөх хандлагатай байна. • Сэлэнгэ аймгийн хэмжээнд төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмж сайжирч байна. • Хэдийгээр төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагаан дахь иргэдийн үнэлгээ 50 хүртэлх хувьтай байдаг ч бусад аймгуудтай харьцуулахад эхний зургаад эрэмбэлэгддэг. • Нэг цонхны үйлчилгээний төвөөр үзүүлэх үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлсэн • Мэдээллийн технологийн дэвшлийг ашиглан төрийн үйлчилгээг цахим хэлбэрээр хүргэдэг болсон • Сүүлийн жилүүдэд аймгийн хэмжээнд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлийн тоо буурч байна • Аймгийн хэмжээнд удирдах албан тушаалтнуудын ажлын гүйцэтгэл сайн байна. • Аймгийн төрийн албан хаагчдын боловсролын түвшин сүүлийн жилүүдэд нэмэгдэж байна. • Аймгийн хэмжээнд төрийн албан хаагчдад зэрэг дэв олгосон байдлыг сүүлийн 10 жилийн байдлаар авч үзвэл ерөнхий төлөв өсөлттэй байна. • Төрийн албан хаагчдад зориулсан сургалт, хөгжлийн ажил эрчимтэй хийгдэж байгаа • Төрийн албан хаагчдын талаарх иргэдээс ирүүлсэн өргөдөл гомдлын тоо буурч байна • Аймгийн гадаад харилцаа сүүлийн жилүүдэд өргөжих хандлагатай, тэр дотроо аймгийн эдийн засгийн гол тулгуур болсон хүнс, хөдөө аж ахуйн чиглэлээр түлхүү хөгжиж байна. • 2017 онд “Аймгийн гадаад харилцааг эдийн засагжуулах” хөтөлбөрийг батлан хэрэгжүүлж хоёр жил тутам үр дүнг тооцон ажиллаж байгаа нь гадаад харилцааны үр өгөөжийг нэмэгдүүлэхэд чухал түлхэц болсон байна. 	<p>байдлаар аймаг өрсөлдөх чадвараараа 9-рт эрэмбэлэгдсэн нь сүүлийн найман жилийн түүхэн дэх хамгийн хойгуур эрэмбэ бөгөөд 2012 оны эрэмбэтэй харьцуулахад дөрвөн байраар ухарсан байна</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сүүлийн 10 гаруй жилийн хугацаанд аймгийн хэмжээнд боловсруулж гаргасан бодлого, шийдвэрийн оновчтой байдлын үнэлгээ нь буурсан үзүүлэлттэй байна. • Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагаан дахь иргэдийн үнэлгээ тааруу -5 хүртэл оноо (10 онооноос) (ил тод байдал, үйлчилгээний шуурхай, хүртээмжтэй байдал, авлигын нөхцөл байдал, аймгийн удирдлагын шийдвэр, бизнес эрхлэлтийн дэмжих гэх мэт) • Аймгийн хүний хөгжлийн үзүүлэлтийн ерөнхий төлөв буурсан • Орон нутгийн хэмжээнд шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоо сул, тэдний эрх зүйн боловсрол дутмаг байна • ИТХ-д сонгогдсон төлөөлөгч иргэдтэйгээ эргэх холбоо сул байдаг • Аймгийн хэмжээнд төрийн албан хаагчдын тоо сүүлийн жилүүдэд нэмэгдсэн байна. • Гадаад харилцаа нь илүү зээл, тусламж авах, туршлага судлахад илүү чиглэгдэж байгааг ахисан түвшинд гаргахад чиглэгдсэн бодлого үгүйлэгдэж байна.
Эдийн засаг, бизнес	<ul style="list-style-type: none"> • ДНБ-ний хэмжээгээр аймгуудаас гуравдугаарт ордог • Аймгийн иргэдийн амьжиргааны түвшин сүүлийн жилүүдэд өсөлттэй байгаа • Аж үйлдвэр, барилгын салбарын борлуулалт болон энэ салбарын хөгжлөөр улсад 3-5 дугаар байрт эрэмбэлэгддэг • Монгол улсын газар тариалангийн гол бүс нутаг 	<ul style="list-style-type: none"> • ДНБ-д эзлэх төсвийн орлогын үзүүлэлтээр аймгуудын дунд 18-19-т эрэмбэлэгддэг. • Аж үйлдвэрийн салбар уул уурхайгаас хэт хамааралтай байна. • Газар тариалангийн салбарын түр ажлын байранд(хавар, намар) ажиллах хүчин дутмаг • Газар тариаланг дэмжих тээвэр ложистикийн хөгжил сул

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Тариалсан талбайн хэмжээгээр улсад нэгдүгээрт ○ Улсын хэмжээний үр тарианы 50-60 хувь, төмс хүнсний ногооны 25-30 хувийг үйлдвэрлэдэг • Эрчимжсэн мал ахуйг хөгжүүлэх бааз суурь сайтай • Алтанбулагийн чөлөөт бүсээр дамжин гадаад худалдааны эргэлт болон зорчих хөдөлгөөний урсгал ихтэй • Байгалийн баялагийн нөөц ихтэй (ус, ой мод, хөрс, ургамал, элс, жимс жимсгэнэ гэх зэрэг байгалийн дагалдах баялаг) бөгөөд түүнийг дагасан жижиг, дунд үйлдвэрлэл хөгжсөн • Уул уурхайн үйлдвэрлэл хөгжсөн • Байгалийн үзэсгэлэнт газар болон газар тариалан, эрчимжсэн мал ахуйн үйлдвэрлэлд түшиглэсэн аялал жуулчлал хөгжих таатай нөхцөлтэй • Том зах зээлүүдэд ойр байрлалтай нь бүтээгдэхүүний борлуулалтад эерэг нөлөөтэй • Бизнес эрхлэгч, аж ахуйн нэгжийн тоогоор аймгууд дундаа 2-3 дугаарт эрэмбэлэгддэг • Томоохон аж ахуйн нэгжийн тоогоор улсад 6 дугаарт эрэмбэлэгддэг • Аймгийн хэмжээнд бүртгэлтэй ажилгүй иргэдийн тоо буурч байна. • Аймгийн хэмжээнд хөдөө аж ахуй, ан агнуур, ойн аж ахуй, уул уурхай, үйлдвэр, худалдааны салбарт шинээр ажлын байр бий болж байна • 2010 оноос хойш үйлчилгээний салбар тасралтгүй өсөлттэй. Аймгийн худалдаа үйлчилгээний салбарын цахим худалдан авалт нийт борлуулалтын 30 хувийг эзэлж нэмэгдэх хандлагатай байна. • Боловсруулах үйлдвэр сүүлийн 10 жилд тогтвортой өсөлттэй байгаа. • Аймгийн хэмжээнд тусгай хэрэгцээнд авах газар нутгийн бодлогыг хэрэгжүүлснээр байгалийн унаган төрхөө харьцангуй хадгалсан, түүх, соёл, шинжлэх ухааны болон танин мэдэхүй, экологийн хүмүүжлийн ач холбогдол, аялал жуулчлал хөгжүүлэх, ашигт малтмалын илэрцүүдийг хадгалан үлдэж чадсан. • Аймгийн хэмжээнд идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгжийн тоо тасралтгүй өсч байгаа нь аймгийн эдийн засагт эерэг нөлөөг үзүүлж байна. • Нийт аж ахуйн нэгжийн 60 орчим хувь нь худалдаа үйлчилгээ үйлчилгээ, хөдөө аж ахуй, уул уурхайн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байна. Энэ нь аймгийн эдийн засагт гол байр суурийг эзэлж байна. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тариалангийн эргэлтийн нийт талбайн 48,8 орчим хувь нь хүчтэй элэгдсэн, хөрсний ялзмаг 40 шахам хувиар буурсан. • Мал аж ахуй, газар тариалангийн хоршилт хөгжөөгүй. • Эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх бодлого боловсруулалт, хэрэгжилт хангалтгүй. • Сумдад ахуй үйлчилгээний нийлүүлэлт доголдолтой. • Хөдөлмөрийн зах зээл сул хөгжсөн, иргэдийн ажил хийх хүсэл сонирхол буурсан, эрэлт нийлүүлэлтийн тэнцвэр алдагдсан. • Бизнес эрхлэгчдийн судалгаагаар мэргэшсэн ажиллах хүчнийг олж ажиллуулахад төвөгтэй гэж тодорхойлогдсон бөгөөд аймгуудын дунд энэ үзүүлэлтээр 13-15-рт эрэмбэлэгддэг. • Мэргэшсэн ажиллах хүчний шилжих хөдөлгөөн их байгаа нь эдийн засагт сөрөг нөлөө үзүүлж байна. Нийт аймгуудын дунд энэ үзүүлэлтээр 15-16 дугаарт эрэмбэлэгддэг • Аймгийн хэмжээнд боловсролтой ажилгүй иргэдийн тоо их байна • Тэтгэврийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авагчдын тоо, зардал өссөн дүнтэй байна • Аймгийн хэмжээнд 2017 оноос хойш нийгмийн даатгалд хамрагдалтын хувь буурч байна. • Зэрлэг амьтны тархац нутагт амралт, жуулчны бааз байгуулж байгаа нь орчны бохирдол үүсгэж, хөрс бохирдуулах, дуу чимээ, үнэр зэргээс шалтгаалан зэрлэг амьтад бүс нутгаас дайжих нөхцөл бүрдсэн. • Уул уурхайн хайгуул, ашиглалтаас болж эвдэрсэн 1721 га талбай нөхөн сэргээлт хийгдээгүй байна. • Түүхий эд бэлтгэлийн нэгдсэн тогтолцоо бүрдээгүй. • Үйлдвэрүүдийн зах зээлд өрсөлдөх чадвар муу • Эрдэс баялгийн нөөцийн (ашигт малтмалын) ашиглалт ба зохицуулалт муу (Гар аргаар алт олборлогчид, нинжа нар ихтэй) • Бэлчээрийн даац хэтэрсэн, доройтол ихтэй сумд цөөнгүй байгаа • Хадгаламж эзэмшигчдийн нийт хүн амд эзлэх хувиар аймгууд дунд 13-14 дүгээрт эрэмбэлэгддэг • ДНБ-д эзлэх хадгаламжийн үлдэгдлийн хувиар аймгууд дунд 17-20 дугаарт эрэмбэлэгддэг
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Сүхбаатар, Алтанбулаг боомтоор орох, гарах зорчигчдын ачаа тээврийн эргэлт сүүлийн жилүүдэд өсөх хандлагатай байна. • Сүхбаатар, Алтанбулаг боомт, Алтанбулагийн чөлөөт бүсэд хийгдэж буй гадаад худалдааны нийт эргэлт сүүлийн 8 жилийн байдлаар өсөх хандлагатай байна. • Гадаад худалдааны нийт эргэлтийн 98-99 хувь нь Сүхбаатар, Алтанбулаг боомтоор хийгдэж байна. 	<ul style="list-style-type: none"> • Чанаргүй зээлийн өрийн үлдэгдлийн нийт зээлд эзлэх хувиар аймгууд дунд 17-20 дугаарт эрэмбэлэгддэг. • Төр, хувийн хэвшлийн түншлэл аймагт хангалтай хэрэгждэггүй гэж иргэд үзэж байгаа бөгөөд энэ үзүүлэлтээр аймгууд дунд 15-17 дугаарт эрэмбэлэгддэг • Хэдийгээр аймаг ХАА-н тэр дотроо эрчимжсэн аж ахуй, газар тариалангийн гол бүс хэрнээ аймгийн хэмжээнд идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгжийн дотор хөдөө аж ахуйн чиглэлийн аж ахуйн нэгжийн эзлэх хувь аажмаар буурч байна. • Аймаг нь томоохон хотуудад ойр байрлалтай, өрсөлдөх чадвар сул байгаа нь жижиг, дунд үйлдвэрлэл, тэр дотроо хүнсний үйлдвэрлэл хөгжихөд сөргөөр нөлөөлж зөвхөн түүхий эд нийлүүлэгчийн байр суурьтай байхад хүргэж байна. • Сүхбаатар, Алтанбулаг боомт, Алтанбулагийн чөлөөт бүсэд хийгдэж буй гадаад худалдааны нийт эргэлтийн 97-98 хувийг импорт эзэлж байна. • Алтанбулагийн чөлөөт бүсэд хийгдэж буй худалдаа нийт гадаад худалдааны эргэлтийн нэг хүрэхгүй хувийг эзэлж байгаа бөгөөд бүсэд үйл ажиллагаа эрхлэхээр бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжүүдийн 60 орчим хувь нь үйл ажиллагаа явуулаагүй, 26% нь барилга байгууламж барьсан, зөвхөн 13.9 хувь нь үйл ажиллагаа явуулж байна. Гэвч эдгээр аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаа нь импортын өргөн хэрэглээний бүтээгдэхүүний худалдаанаас хэтрэхгүй байна.
Дэд бүтэц	<ul style="list-style-type: none"> • Улсын хэмжээний төмөр зам ба авто замын гол зангилаа нутаг бөгөөд хилийн байнгын ажиллагаатай чухал гарцын нэг, • Аймгийн 17 сумын 70 гаруй хувь нь буюу 12 сум нь хатуу хучилттай замаар холбогдсон. Аймгийн хэмжээнд 2019 оноос шинээр ашиглалтад оруулсан хатуу хучилттай зам нэмэгдсэн. • Аймгийн хэмжээнд эрчим хүчний болон усан хангамжийн үйлдвэрлэлт, борлуулалт жилээс жилд өсөн нэмэгдэж байна. • Аймгийн хэмжээнд цахилгаан, эрчим хүчээр хангагдсан өрхийн тоо сүүлийн 10 жилийн динамик үзүүлэлтээр өссөн дүнтэй байна. • 2020 оны байдлаар халуун, хүйтэн устай сууцанд амьдардаг өрхийн эзлэх хувь 18.5 байгаа нь 2010 оноос 2.1 пунктээр өссөн. • Уст цэгийн хүртээмж сайн. • Аймгийн 16 сум “Дархан Сэлэнгийн Цахилгаан Түгээх Сүлжээ” ХК, 	<ul style="list-style-type: none"> • Аймгийн хэмжээнд хатуу хучилттай замын чанарт өгсөн иргэдийн үнэлгээг сүүлийн 8 жилээр авч үзвэл ерөнхий төлөв нь бууралттай байна • Тээврийн салбарын нийт орлого 2019 онд 1 117.7 сая төгрөгт хүрч өмнөх оноос 38.3 хувиар буурсан байна. • Сумдын 20 гаруй хувь нь хатуу хучилттай замгүй.

	<p>Баруунбүрэн сум “Эрдэнэт Булганы Цахилгаан Түгээх Сүлжээ” ТӨХК-иас цахилгаан эрчим хүчээр хангагдаж байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аймгийн хэмжээнд цахилгаан эрчим хүчээр хангагдсан өрхийн тоог 10 жилийн динамик үзүүлэлтээр харьцуулан үзвэл 2020 онд 24601 өрх төвлөрсөн системд холбогдож 2010 оноос 8.5 хувь буюу 2107 өрхөөр нэмэгдсэн байна. • Цахилгаан үүсгүүртэй малчин өрхийн тоогоор аймгуудын дунд 2-3-рт эрэмбэлэгддэг. Хөдөө орон нутагт сэргээгдэх эрчим хүчний төхөөрөмж, жижиг оврын цахилгаан үүсгүүр ашиглаж байгаа өрхийн тоо нэмэгдэж байна. • Аймгийн хэмжээнд харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн дэд бүтцийн хөгжил сайн байна. Энэ нь харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн дэд бүтцийн давуу талыг ашиглан бизнес хийж, үйлчилгээ үзүүлж, хөдөлмөрийг хөнгөвчилсөнөөр бүтээмжийг нэмэгдүүлж, эдийн засгийн хөгжлийг хурдасгахад нөлөөлж байна. • Аймгийн хэмжээнд суурин утасны цэг, үүрэн утасны идэвхтэй хэрэглэгч, кабелийн телевиз хэрэглэгчдийн тоо сүүлийн жилүүдэд өсөлттэй байна. Сүүлийн жилүүдэд гар утас, интернетийн хэрэглээ нэмэгдэж байна. 	
<p>Нийгэм, соёлын нөхцөл байдал</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Эрүүл мэндийн салбарын дэд бүтэц хөгжлөөр аймгуудын дунд 3-рт эрэмбэлэгддэг • Сүүлийн жилүүдэд эрүүл мэндийн байгууллагуудын дэд бүтцийг сайжруулах хүрээнд барилгын их болон урсгал засварууд, багийн бага эмчийг мотоцикл, гэрээр хангах, түргэн тусламжийн машинуудын парк шинэчлэлтийг сайжруулах, шилэн кабельд холбох зэрэг ажлуудыг үе шаттайгаар хийж байна. • Аймгийн хэмжээнд эхийн эндэгдэл буурч байгаа бөгөөд эхийн эндэгдэл болон нас баралтын ерөнхий коэффициентын үзүүлэлтээр аймгуудын дунд эхний гуравт эрэмбэлэгддэг. • Сүүлийн жилүүдэд нялхсын эндэгдэл буурч байна • Сүүлийн 10 жилийн үзүүлэлтээр аймгийн хэмжээнд их эмчийн тоо өссөн. • СӨБ-ын байгууллагын тоо, сурагч багшийн харьцааны үзүүлэлт зэргээр аймгуудын дунд эхний гуравт эрэмбэлэгддэг • СӨБ-ийн байгууллагын багшийн тоо өсч байна. Энэ нь нэг багшид ногдох хүүхдийн тоо буурч, багш хүүхэдтэйгээ 	<ul style="list-style-type: none"> • Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн эмнэлгийн хяналтад хамрагдалт, төрөлтийн ерөнхий коэффициентийн үзүүлэлтээр аймгуудын дунд 18-19-рт эрэмбэлэгддэг. • Аймгийн хэмжээнд төрөлт буурсан нь хүн амын өсөлтөд сөргөөр нөлөөлж байна. • Аймгийн хэмжээнд нас баралт улсын дунджаас дээгүүр үзүүлэлттэй байна. • Аймгийн хэмжээнд халдварт бус өвчний тохиолдол жилээс жилд нэмэгдэж байна. • Хүн амын дунд таргалалт, зүй бус хооллолт, хөдөлгөөний хомсдол, архи, тамхины хэрэглээ, стресс, орчны бохирдол зэрэг эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалт их байгаа нь артерийн даралт ихсэх, зүрхний шигдээс, тархины цус харвалтын тохиолдол болон тэдгээрийн хүндрэлд хүргэж байна. Аймгийн нийт хүн амын дунд нас баралт их байна. Үүний шалтгаан нь зүрх судасны тогтолцооны өвчин (48.9 хувь) болон хавдрын өвчин (20.3 хувь) байна. • Аймгийн хэмжээнд нэг хүртлэх насны хүүхдийн эндэгдэл их байна. Үүний

	<p>хамтран ажиллах боломжийг нэмэгдүүлж байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сүүлийн жилүүдэд сургуульд хамрагдалтын хувь нэмэгдэж байгаагийн зэрэгцээ аймгийн хэмжээнд ерөнхий боловсролын сургуульд суралцагчдын тоо өссөн дүнтэй байна. • Аймгийн хэмжээнд сурагчдын сурлагын чанар суурь болон дунд боловсролын хувьд сайжирч байна. • Мэргэжлийн урлагийн тоглолт, үзэгчийн тоогоор аймгуудын дунд 1-4 дүгээр байрт эрэмбэлэгддэг. • Аймгийн хэмжээд иргэдийнхээ эрүүл мэнд, амьдралын зөв хэв маяг дэмжих зорилгоор биеийн тамир спортын үйл ажиллагаанд анхаарал хандуулан тус салбарын хүний нөөцийг чадавхжуулах, барилга байгууламжийг сайжруулах ажлуудыг үе шаттайгаар хийж байна. • Сүүлийн жилүүдэд аймгийн хэмжээнд спортоор хичээллэгсдийн тоо нэмэгдэж байна. • Биеийн тамир, спортын байгууллагад ажиллагчдын тоо өссөлттэй байна • Аймгийн хэмжээнд улс, бүсийн чанартай тэмцээн, уралдааныг хүлээн авч зохион байгуулах үйл ажиллагаа тогтмолжиж, сүүлийн жилүүдэд эрчимжиж байна. 	<p>шалтгааны нь ихэнх хувийг амьсгалын замын өвчин (41,7 хувь) эзэлж байна.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аймгийн хэмжээнд 1-5 насны хүүхдийн эндэгдэл их байна. Үүний хамгийн гол шалтгаан нь зам тээврийн осол (71,0 хувь) байна. • Аймгийн хэмжээнд сүүлийн жилүүдэд халдварт өвчний тохиолдол ихсэж байна. Нийт халдварт өвчний 56.6 хувийг бэлгийн замын халдварт өвчин, 22.6 хувийг сүрьеэ, 20.8 хувийг бусад халдварт өвчин эзэлж байна. • Бага, дунд, суурь боловсролын хамран сургалтын үзүүлэлтээр 21 аймгаас хойноосоо 2-рт (19-рт) эрэмбэлэгдэж байна. • Хот, хөдөөгийн хүн амын боловсролын түвшин ялгаатай байна. • Биеийн тамир, спортоор хичээллэгчдийн тоогоор 18-21-рт эрэмбэлэгддэг • Биеийн тамир, спортын салбарын цолтой тамирчид, дасгалжуулагчдын тоо сүүлийн жилүүдэд буурч байна. • Гэмт хэргийн гаралтын үзүүлэлтээр 17-18 дугаарт эрэмбэлэгддэг • Аймгийн хэмжээнд иргэдийн хөл хөдөлгөөн тасардаггүй, үүнтэй холбоотойгоор гэмт хэрэг, зөрчлийн гаралт ихтэй байдаг • Аймгийн хэмжээнд гэмт хэргийн улмаас учирсан хохиролыг нөхөн барагдуулах, эргэн төлүүлэх үйл ажиллагаа сул байна • Аймгийн хэмжээнд ажиллаж байсан 29 ширхэг камер гэмтэж, засварлах, дахин ашиглах боломжгүй болсон
	БОЛОМЖ	АЮУЛ
Эдийн засгийн нөхцөл байдал	<ul style="list-style-type: none"> • Цар тахалтай холбоотой импортын хүнсний ногооны нийлүүлэлт багасан нь Сэлэнгэ аймгийн хүнсний ногооны борлуулалтыг нэмэгдүүлэх боломж бий болгож байна. • Ази Европыг холбосон олон улсын төмөр зам, хатуу хучилттай авто зам аймгийн нутаг дэвсгэрийн төв хэсгээр дайран өнгөрдөг • Холбоо мэдээллийн дэвшилтэт технологи нэвтэрсэн, дэд бүтцийн хөгжил сайтай, цахилгаан эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээнд бүрэн холбогдсон • Монгол Улсын иргэд ОХУ-д визгүй зорчихоос гадна Алтанбулаг-Хиагтын боомт нь хорин дөрвөн цагийн үйл ажиллагаатай болсон нь дотоод, гадаадын жуулчид, иргэдийн урсгал хөдөлгөөн нэмэгдэж байна • Алтанбулагийг чөлөөт бүс байнгын ажиллагаатай болсон нь бүс дэх болон 	<ul style="list-style-type: none"> • Түүхий эдийн үнийн савалгаа аймгийн эдийн засгийн өсөлтийг тогтворгүй болгох эрсдэлтэй. • Төсвийн орлогын хуваарилах зарчим өөрчлөгдөхгүй бол аймаг татаас авдаг байдал үргэлжлэх нөхцөл байдалтай байна. • Орон нутгийн онцлогт тохирсон банк санхүүгийн дэмжлэг байхгүй. • Хөрсний бохирдол, тэр дотроо хүнд металлын бохирдолтой талбайн хэмжээ буурахгүй байна. • Газар тариаланд ашиглаж байгаа 315279.45 га талбайн байгалийн ургамлын төрөл зүйл устгах юмуу дарагдаж хөл газрын ургамлын зүйлээр солигдсон байна. • Сумдын бэлчээрийн ургамалжсан талбайн 44.83% нь дундаас хүчтэй талхагдалд орсон.

	<p>бүс орчмын нутгийн хөгжилд эерэг нөлөө үзүүлэх боломжтой. Иймээс чөлөөт худалдааны бүс дэх болон бүс орчмын нутаг дэвсгэрийн хөгжлийг аймгийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн бодлоготой холбон давуу тал болгон ашиглах хэрэгцээ байна.</p>	
Улс төр, хууль эрх зүй	<ul style="list-style-type: none"> • Засгийн газрын тухай хуулиар ерөнхий сайдын эрх хэмжээг нэмэгдүүлсэн нь засгийн газрын тогтвортой байдал нэмэгдсэн. • УИХ-ын олонхын бүлэг тогтвортой үйл ажиллагааг хангах бүрэлдэхүүнтэй байгаа • Хөгжлийн бодлогын эрх зүйн орчин 2020 онд шинэчилсэн тул дахин өөрчлөлт хийхгүй байх магадлалтай. 	<ul style="list-style-type: none"> • Төсвийн тухай хуулийн 58 -р зүйлийн зарим зардлыг Сангийн яам хянаж олгодоггүй нь хөрөнгийн доройтол, ашиглалтын зардлыг нэмэгдүүлэх эрсдэлтэй. • Монгол улсын урт хугацааны бодлогын баримт бичиг бүрэн боловсруулагдаж дуусаагүй байгаа нь аймгийн стратегийн төлөвлөгөөтэй зөрчилдөж магадлалтай. • УИХ, ИТХ-ын сонгуулийн үр дүнгээс хамааран стратегийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхгүй орхиж болно. • Урт хугацааны хөгжлийн бодлогыг 7 зорилтот хөтөлбөр, төсвийн хуулийн хөтөлбөр зохицуулалт хоорондын зөрчил стратегийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх санхүүгийн эх үүсвэр хомсдолтой болох магадлалтай
Нийгэм соёл	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • Ковид цар тахлын нөхцөл байдал тодорхойгүй байгаа нь стратегийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд давагдашгүй хүчин зүйл үүсгэж болно. • Иргэдийн санал санаачилга сул идэвхгүй байдлаас хамааран төр иргэний хамтын ажиллагааг зохицуулахад бэрхшээл үүсэх магадлалтай.

ДӨРӨВ. АЛСЫН ХАРАА

Алсын хараа нь аймгийн ирээдүйн хөгжлийн төлвийг тодорхойлсон үр дүн юм. Сэлэнгэ аймгийн алсын харааг тодорхойлохдоо аймгийн ирээдүйн талаарх төсөөлөл юу вэ?, Ирээдүй хойч үедээ юуг өвлүүлж үлдээх вэ?, Хүмүүсийн амьдралыг хэрхэн сайжруулах вэ? гэсэн гурван асуултыг чиг баримжаа болгосон.

Алсын хараа

Эрчимжсэн хөдөө аж ахуйд суурилсан, байгальд ээлтэй үйлдвэрлэгч аймаг болно.

Уриа

Бүтээлч оролцоо – Хөгжлийн тулгуур

ТАВ. ЭРХЭМ ЗОРИЛГО

Эрхэм зорилго нь аймгийн одоо ба ирээдүйн хөгжлийн үзэл баримтлал, үнэт зүйл, оршин тогтнох учир шалтгааныг илэрхийлнэ. Сэлэнгэ аймгийн эрхэм зорилгыг тодорхойлохдоо бид юу хийдэг вэ? Хэнд зориулж үүнийг хийдэг вэ?, Яагаад үүнийг хийдэг вэ? гэсэн гурван асуултыг чиг баримжаа болгов.

Эрхэм зорилго

Эрчимжсэн хөдөө аж ахуйг хөгжүүлэн эдийн засгаа тэтгэж, иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах

Үнэт зүйл

- *Хууль дээдлэх* – Үйл ажиллагаандаа хуулийг чанд сахин биелүүлэх, хуульд нийцсэн шийдвэр гаргах;
- *Ёс зүй, хариуцлагатай байх* – Ёс зүйн хэм хэмжээг чанд мөрдөх, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид, нөлөөнд автахгүй байх, хариуцсан ажилдаа эзэн байх, тэгш шударга байх;
- *Ил тод байх* – Мэдээлэл нь олон нийтэд нээлттэй, ил тод, ойлгомжтой байх, тэгш хүртээмжтэй байх;
- *Мэдлэг, инновацийг эрхэмлэх* – Шинжлэх ухаанч, шинэ санаа, байгаль орчинд ээлтэй технологид тулгуурласан байх;
- *Мэргэшсэн байх* - Ажил үүргээ мэргэжлийн өндөр түвшинд чадмаг, сурамгай, найдвартай гүйцэтгэх;
- *Бүтээлч оролцоо, хамтын ажиллагааг хангах* - Бүтээлч хөдөлмөр, идэвхи санаачилгыг өрнүүлэх, төр ба хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаа, иргэдийн оролцоог аймгийн хөгжилд чиглүүлэх;

ЗУРГАА. СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО

Сэлэнгэ аймгийн орчны шинжилгээний үр дүнг аймгийн цаашдын хөгжлийн стратегийг тодорхойлох үндэслэл болгов. Аймгийн 2022-2025 оны стратеги төлөвлөгөөний хүрээнд дараах стратегийн зорилгыг дэвшүүлэв. Үүнд:

Стратегийн зорилго 1

Ковидоос шалтгаалсан нийгэм, эдийн засгийн бэрхшээлийг давна.

Стратегийн зорилго 2

Байгаль орчны эмзэг байдлын индексийг зорилтот түвшинд хүргэнэ.

Стратегийн зорилго 3

1 хүнд ногдох ДНБ-ийг суурь түвшнээс 3 хувиар өсгөнө.

Стратегийн зорилго 4

Хүний хөгжлийн үзүүлэлтийг 0.704-д хүргэнэ.

Стратегийн зорилго 5

Засаглалын үнэлгээг суурь түвшнээс 10 пунктээр өсгөнө.

Стратегийн зорилго 6

Иргэдийн амар тайван, аюулгүй байдалд нөлөөлж болох эрсдэлийг бууруулна.

**ДОЛОО. СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО, ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ,
СУУРЬ ТҮВШИН, ЗОРИЛТОТ ТҮВШИН**

Сэлэнгэ аймгийн стратегийн зорилго, шалгуур үзүүлэлт, суурь түвшин, зорилтот түвшинг дараах хүснэгтэд дэлгэрэнгүй хэлбэрээр харуулав. Мөн стратегийн зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг хавсралтаас үзнэ үү.

Хүснэгт 6. Стратегийн зорилго, шалгуур үзүүлэлт, суурь түвшин, зорилтот түвшин

Стратегийн зорилго, зорилт		Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь он	Суурь түвшин	Зорилтот он	Зорилтот түвшин	Стратеги
1	Ковидоос шалтгаалсан нийгэм, эдийн засгийн бэрхшээлийг давах	Сэргэлтийн индекс (1.1*0.33+1.2*0.33+1.3*0.34)/100	оноо	2020	*	2025	0.94	Зорилтот бүлгийн шаардлагад нийцсэн дэмжлэг үзүүлэх
	1.1 Ковидын улмаас ААН-д учирсан доголдлыг бүрэн арилгана	Ковидоос шалтгаалж үйл ажиллагаа нь доголдсон аж ахуйн нэгжийн нийт тоонд үйл ажиллагаагаа сэргээсэн ААН-ийн эзлэх хувь	хувь	2020	*	2025	85	-
	1.2 ЕБС-ийн сурагчдын хичээлийн хоцрогдлыг 100 хувь арилгана.	Нийт хоцрогдолтой сурагчдад хичээлийн хоцрогдлыг арилгах хөтөлбөрт хамрагдсан сурагчдын хувь	хувь	2020	*	2023	100	-
	1.3 Ковидоор өвчилсөн иргэдийг бүрэн эмчилнэ.	Ковидоор өвчилсөн иргэдийн эдгэрэлтийн хувь	хувь	2021	92	2025	97	-
2	Байгаль орчны эмзэг байдлын индексийг зорилтот түвшинд хүргэнэ.	Байгаль орчны эмзэг байдлын индекс	индекс	2022	a*	2025	a+0.5	Байгаль экологийн тэнцвэрт байдлыг хангасан зохистой хэрэглээг дэмжих
	2.1 Техникийн нөхөн сэргээлтийг 450 га-аар нэмэгдүүлнэ.	Нөхөн сэргээлт хийгдсэн талбайн хэмжээ	га	2020	111	2025	561	-

2.2	Биологийн нөхөн сэргээлтийг 300 га-аар нэмэгдүүлнэ.	Нөхөн сэргээлт хийгдсэн талбайн хэмжээ	га	2020	44.5	2025	345.5	-
2.3	53.8 га талбайг орон нутгийн тусгай хэрэгцээнд авна.	Тусгай хэрэгцээнд байгаа газрын хэмжээ	га	2019	446.2	2025	500	-
2.4	20 Булаг, шанд, гол, горхины урсацыг нөхөн сэргээнэ	Урсацыг нь нөхөн сэргээсэн булаг, шанд, гол, горхины тоо	тоо	2020	4	2025	20	-
2.5	Хот, суурин газрын агаарын чанарын индексийг 6.5-аар бууруулна.	агаарын чанарын индекс	индекс	2020	184	2025	177.5	-
3	1 хүнд ногдох ДНБ-нийг суурь түвшнээс 3 хувиар өсгөнө.	1 хүнд ногдох ДНБ-ний жилийн дүн	Сая.төг	2020	8027.8	2025	8268.6	Боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих
3.1	Орон нутгийн орлогыг суурь түвшнээс 28.5 хувиар өсгөнө.	төсвийн орлогын хэмжээ	тэрбум.төг	2020	31.60	2025	40.60	-
3.2	Үйлчилгээний салбарын өсөлтийг тогтвортой хадгална.	Үйлчилгээний салбарын ААН-ийн тоо	тоо	2020	1246	2025	1,328	-
3.3	Сэргээгдэх эрчим хүчний хэрэглээг (нийлүүлэлтээр) 2 хувьд хүргэнэ.	Эрчим хүчний салбарт сэргээгдэх эрчим хүчний эзлэх хувь	хувь	2020	0.03	2025	2	-
3.4	Орон нутгийн авто замын сүлжээг 250 км-ээр өргөтгөнө.	Шинээр өргөтгөл, шинэчлэл хийсэн замын урт	км	2020	39.18	2025	289	-
3.5	Интернет хэрэглэгчийн тоог улсын дундаж үзүүлэлтэд хүргэнэ.	Интернэтийн хэрэглэгчийн хувь	хувь	2020	62.8	2025	64.7	-
3.6	Аж үйлдвэрийн салбарын борлуулалтад боловсруулах үйлдвэрийн борлуулалтын эзлэх хувийг 23-д хүргэнэ.	Аж үйлдвэрийн салбарын борлуулалтад боловсруулах үйлдвэрийн борлуулалтын эзлэх хувь	хувь	2020	18.55	2025	23.00	-
3.7	ДНБ-д эзлэх аялал жуулчлалын орлогыг 5 хувьд хүргэнэ.	ДНБ-д эзлэх аялал жуулчлалын салбарын орлогын эзлэх хувь	хувь	2020	3.1	2025	5	-

3.8	1 га аас авах ургацын хэмжээг 15 хувиар өсгөнө.	1 га талбайгаас авах үр тарианы хэмжээ	цн	2020	12.70	2025	15	-	
		1 га талбайгаас авах төмс, хүнсний ногооны хэмжээ	цн	2020	16.20	2025	19	-	
	3.9	Нийт малын тоонд өндөр ашиг шимтэй малын эзлэх хувийг 30.3-д хүргэнэ.	Нийт малын тоонд өндөр ашиг шимтэй малын эзлэх хувь	хувь	2020	23.30	2025	30.30	-
4	Хүний хөгжлийн үзүүлэлтийг 0.704-д хүргэнэ		Хүний хөгжлийн индекс	индекс	2019	0.696	2025	0.704	Эрүүл амьдралын дадал, зохистой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих
4.1	СӨБ ын хамран сургалтын цэвэр жинг 83.9%-д хүргэнэ.	Цэвэр жин	хувь	2020	82.8	2025	83.9	-	
4.2	Суурь боловсролын хамран сургалтын цэвэр жинг 93.0%-д хүргэнэ.	Цэвэр жин	хувь	2020	87.4	2025	93	-	
4.3	ЕБС-ын сургалтын чанарын үзүүлэлтийг 41.7%-д хүргэнэ.	Сурагчдын сурлагын ахиц	хувь	2020	41.2	2025	41.7	-	
	ХАА-н салбараар дээд болон мэргэжлийн боловсролыг орон нутагт эзэмших боломжийг нэмэгдүүлэх	Их дээд сургуульд суралцагчдын нийт дүнд Сэлэнгэ аймагт суралцагчдын эзлэх хувь (зөвхөн ХАА чиглэлээр)	хувь	2020	0	2025	50	-	
		Мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төвд суралцагчдын нийт дүнд Сэлэнгэ аймагт суралцагчдын эзлэх хувь (зөвхөн ХАА чиглэлээр)	хувь	2020	a*	2025	a+20	-	
4.4	Нийт иргэдийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрагдалтыг 10 пунктээр нэмэгдүүлнэ.	Нийт иргэдийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрагдалтын хувь	хувь	2020	28.0	2025	38.0	-	

4.5	Зонхилон тохиолдох өвчлөлийг 10 пунктээр бууруулна.	Зонхилон тохиолдох өвчлөлийн хувь	хувь	2020	75.8	2025	65.8	-
4.6	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжилд чиглэсэн дэмжлэгийг зорилтот түвшинд хүргэнэ	Гэр бүлийн боловсрол олгох үйл ажиллагаанд хамрагдсан иргэдийн эзлэх хувь	хувь	2020	90	2025	95	-
		Залуучуудын хөгжлийн төвөөс зохион байгуулсан арга хэмжээнд хамрагдсан залуучуудын эзлэх хувь	хувь	2020	34.5	2025	40	-
		Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээнд хамруулан шийдвэрлэсэн хувь	хувь	2020	95	2025	95	-
4.7	Иргэдийн бие бялдар, чийрэгжилтийн дундаж түвшинг 21.5-д хүргэнэ.	Насанд хүрэгчид/хүүхэд бие бялдарын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшинг тодорхойлох сорилын дундаж оноо	оноо	2019	20.8	2025	21.5	-
4.8	10000 хүнд ногдох соёл урлагийн үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлнэ.	Үйлчилгээний тоо	тоо	2021	355	2025	670	-
4.9	Шинэ ажлын байрыг жилд 1000-аар нэмэгдүүлнэ.	Шинэ ажлын байрны тоо	тоо	2020	1105	2025	6105	-
5	Засаглалын үнэлгээг суурь түвшнээс 10 пунктээр өсгөнө. (Засаглалын үнэлгээ= ШБУ*0.5+ИОУ*2.5+ХҮ*2.5)	Засаглалын үнэлгээ	оноо	2021	68.65	2025	78.85	Бүтээлч оролцоо, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах
5.1	Захиргааны байгууллагын шийдвэр гаргалтан дахь иргэдийн оролцоог 1.6-аар нэмэгдүүлнэ.	Шийдвэр гаргалтан дахь оролцоо (0-10 оноо)	оноо	2021	5	2025	6.6	-
5.2	Төрийн байгууллагуудын шударга байдлын индексийг 80.5-д хүргэнэ.	Шударга байдлын үнэлгээ	Индекс	2021	76.3	2025	80.5	-

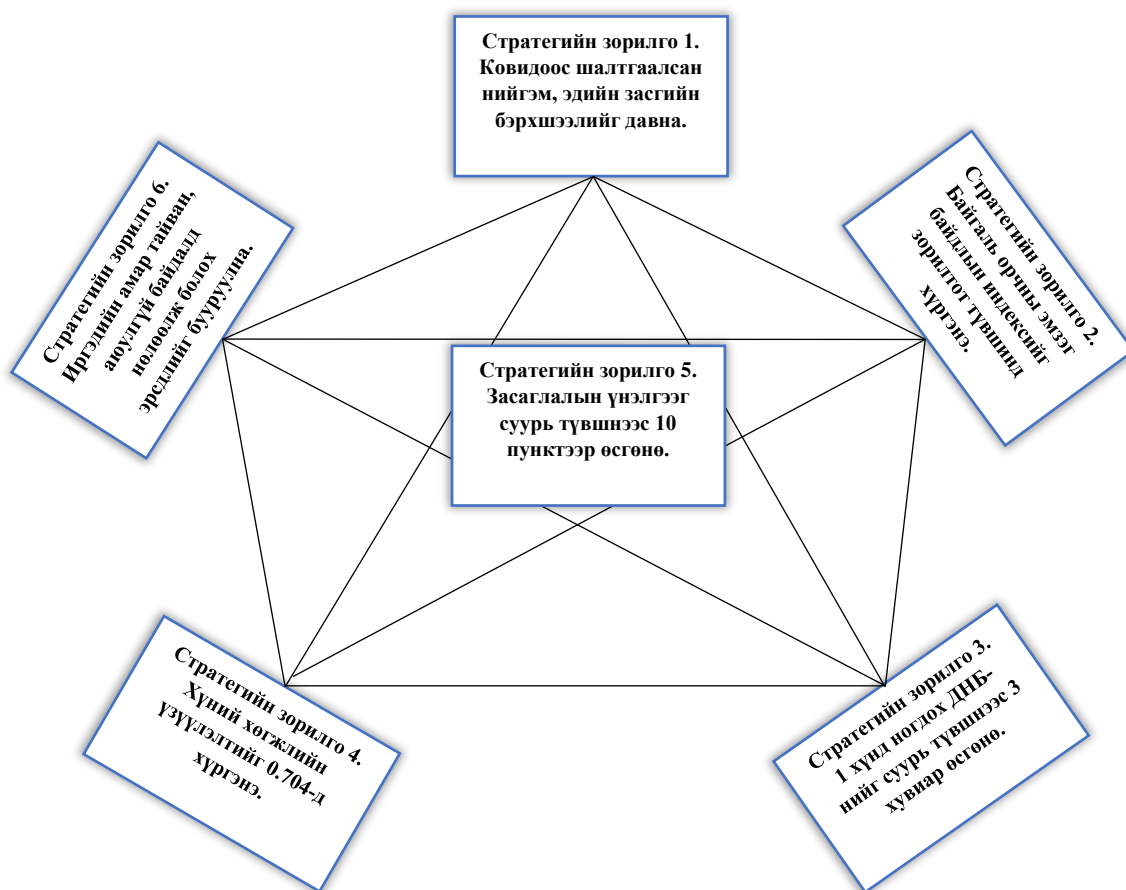
	5.3	Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаарх иргэдийн үнэлгээг 1.62-оор өсгөнө	Хэрэглэгчийн үнэлгээний дундаж дүн (0-10 оноо)	Дундаж оноо	2021	7.2	2025	8.84	-
6	Иргэдийн амар тайван, аюулгүй байдалд нөлөөлж болох эрсдлийг бууруулна.		Иргэдийн аюулгүй, амар тайван байдлын мэдрэмжийн үнэлгээ	хувь	2022	a*	2025	a+0.5	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг эрсдэлийн үнэлгээнд тулгуурлан сайжруулах
	6.1	10000 хүнд ногдох гэмт хэргийн гаралтын тоо 7-оор бууруулна.	10000 хүнд ногдох гэмт хэргийн гаралтын тоо	тоо	2021	52	2025	45	-
			Гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын нөхөн төлүүлэлтийн хэмжээ	хувь	2021	52.2	2025	65	-
	6.2	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг 1.2 пунктээр сайжруулна.	Хэрэгжилтийн хувь	хувь	2021	95.5	2025	96.7	-
	6.3	Гамшигт үзэгдлээс урьдчилан сэргийлэх ажлын үр дүн нэмэгдүүлнэ.	Гамшгийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээ	төгрөг	2021	383.0 сая	2025	306.4 сая	-
	6.4	Батлан хамгаалах үйл ажиллагааны зорилтын хэрэгжилтийг бүрэн хангана.	Хэрэгжилтийн хувь	хувь	2021	91.5	2025	100	-

Тайлбар: a*-төлөвлөгөө хэрэгжиж эхлэх үед иргэдийн дунд судалгааг хийж суурь түвшинг тодорхойлох.

НАЙМ. СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО БА БҮТЦИЙН УЯЛДАА

Аймгийн стратегийн зорилго, зорилт ба хариуцах байгууллага, нэгжүүдийн үйл ажиллагааны уялдаа холбоог дараах байдлаар хангаж ажиллана. Тухайлбал, аймгийн 2022-2025 оны стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх суурь нөхцөл нь “Засаглалын үнэлгээг суурь түвшнээс 10 пунктээр өсгөнө” гэсэн 5-р стратегийн зорилго байх болно. Өөрөөр хэлбэл, аймгийн стратегийн зорилгуудын биелэлтийг хангахад аймгийн засаглалын чадавхыг бэхжүүлэхэд нэн тэргүүнд анхаарах бөгөөд энэ нь бусад зорилгуудын биелэлтийг хангахад манлайлах үүрэгтэй байна. Бүхэлдээ аймгийн стратегийн зорилгууд нь харилцан уялдаатай, бие биенээсээ хамааралтай байна.

Зураг 1. Сэлэнгэ аймгийн стратегийн зорилгуудын уялдаа

Мөн аймгийн Засаг даргын харьяа байгууллага, нэгж тус бүр өөрсдийн үндсэн үүргээс гадна аймгийн стратегийн зорилго, байгууллага, нэгж хоорондын уялдаа холбоо, нэгдмэл байдлыг хангах туслах үүргийг мөн гүйцэтгэнэ. Тухайлбал,

1. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, аймгийн Онцгой Байдлын Штаб нь “Ковидоос шалтгаалсан нийгэм, эдийн засгийн бэрхшээлийг давна” гэсэн 1-р стратегийн зорилгыг удирдан манлайлж ажиллана.
2. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар нь “Байгаль орчны эмзэг байдлын индексийг зорилтот түвшинд хүргэнэ” гэсэн 2-р стратегийн зорилгыг удирдан манлайлж ажиллана.
3. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, Хүнс хөдөө аж ахуйн газар, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Татварын хэлтэс нь “1 хүнд ногдох ДНБ-нийг суурь түвшнээс 3 хувиар өсгөнө” гэсэн 3-р стратегийн зорилгыг удирдан манлайлж ажиллана.

түвшнээс 3 хувиар өсгөнө” гэсэн 3-р стратегийн зорилгыг удирдан манлайлж ажиллана.

4. Боловсрол шинжлэх ухааны газар, Эрүүл мэндийн газар, Соёл урлагийн газар, Гэр бүл, хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар, Биеийн тамир спортын газар нь “Хүний хөгжлийн үзүүлэлтийг 0.704-д хүргэнэ” гэсэн 4-р стратегийн зорилгыг удирдан манлайлж ажиллана.
5. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар нь “Засаглалын үнэлгээг суурь түвшнээс 10 пунктээр өсгөнө” гэсэн 5-р стратегийн зорилгыг удирдан манлайлж ажиллана.
6. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, Цагдаагийн газар, Онцгой байдлын газар нь “Иргэдийн амар тайван, аюулгүй байдалд нөлөөлж болох эрсдлийг бууруулна” гэсэн 6-р стратегийн зорилгыг удирдан манлайлж ажиллана.

Стратегийн зорилгыг манлайлагч байгууллага, нэгжүүд нь үйл ажиллагааны хувьд харилцан уялдаатай ажиллах нь аймгийн стратегийн зорилго, зорилгуудын биелэлтийг хангах гол үндэс болно. Мөн стратегийн зорилгыг хэрэгжүүлэхэд манлайлах үүрэг гүйцэтгэх эдгээр байгууллага, нэгжүүдийн үйл ажиллагааг бусад холбогдох байгууллага, нэгжүүд нь дэмжиж, нягт уялдаатай ажиллана. Тухайлбал, дараах хэсэгт аймгийн стратегийн зорилт ба түүнийг хэрэгжүүлэгч байгууллага, нэгжүүдийн уялдааг дэлгэрэнгүй хэлбэрээр харуулсан болно.

Хүснэгт 7. Стратегийн зорилго, зорилт ба хариуцах байгууллага, нэгж

Стратегийн зорилго, зорилт	Зорилго, зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэгч байгууллага		
		Үндсэн хэрэгжүүлэгч	Хамтран хэрэгжүүлэгч	
Стратегийн зорилго 1. Ковидоос шалтгаалсан нийгэм, эдийн засгийн бэрхшээлийг давах		АЗДТГ, Аймгийн онцгой байдлын штаб		
1.1	Ковидын улмаас ААН-д учирсан доголдолыг бүрэн арилгана	1.1.1 Аймгийн хэмжээнд "Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаанд үзүүлсэн ковидын нөлөө" сэдэвт судалгааг зохион байгуулж үзүүлсэн нөлөө, үр дагаврыг тодорхойлох	АЗДТГ, СТСХ	Сумдын ЗДТГ, ТХ, СХ
	1.1.2. "Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаанд үзүүлсэн ковидын нөлөө" сэдэвт судалгааны үр дүнд үндэслэн аж ахуйн нэгжийг бүлэглэж, бүлэг тус бүрийн онцлогоос хамааруулан үйл ажиллагааг нь сэргээхэд чиглэсэн төлөвлөгөөг боловруулан, хэрэгжүүлэх	АЗДТГ, СТСХ	АЗДТГ, АСХ, ХАУТ	
	1.1.3. ААН, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, ариун цэвэр, халдваргүйн горимыг хангахад шаардлагатай мэдээлэл, сурталчилгаа хийх, сургалт зохион байгуулах замаар ажлын байраа хадгалах, орлоготой байх нөхцлийг бүрдүүлэх	ХХҮГ	Аймаг, сумын ЗДТГ	
1.2	ЕБС-ийн сурагчдын хичээлийн хоцрогдлыг 100 хувь арилгана.	1.2.1 Сурагчдын эзэмшсэн мэдлэг, чадварын түвшин тогтоох, хоцрогдлын шалтгааныг тодорхойлох судалгааг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулах	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
	1.2.2 Түвшин тогтоох, шалтгаан илрүүлэх судалгааны (1.2.1-д заасан) үр дүнд үндэслэсэн хоцрогдлыг нөхөх, арилгах цогц төлөвлөгөө, удирдамжийг боловруулж, хэрэгжүүлэх	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд	
	1.2.3. Онцгой нөхцөлд сурагчдын сурч хөгжих боломжийг тасралтгүй хангах зорилгоор теле, цахим хичээлийг чанартай зохион байгуулах байнгын бэлэн байдлыг хангах	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд	

1.3	Ковидоор өвчилсөн иргэдийг бүрэн эмчилнэ.	1.3.1 Ковидын тархалт, өвчлөлийн зэргээс (хүнд, хүндэвтэр, хөнгөн) хамааруулан эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээг үр дүнтэй, үр ашигтай үзүүлэх удирдамж, төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэх	Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагууд	ЭМГ, ЭМДХ
		1.3.2 Урьдчилан сэргийлэх зорилгоор хийгдэж буй вакцинжуулалтын ажлыг үр дүнтэй зохион байгуулах	Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагууд	ЭМГ, ЭМДХ
		1.3.3 Халдварт өвчний тархалт ихтэй үед өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, гэр бүл, хувь хүн өөрийгөө хамгаалахад чиглэсэн нийгмийн эрүүл мэндийн боловсрол олгох сургалт, сурталчилгаа, ухуулан таниулах ажлыг зорилтот бүлэг бүрт тохирсон арга зүйгээр зохион байгуулах	Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагууд	ЭМГ, ЭМДХ
		1.3.4 Ковидоор өвчлөөд эдгэрсэн иргэдэд зориулсан цаашид хэрэгжүүлэх дэглэм, нөхөн сэргээх болон сэтгэл зүйн эмчилгээ, үйлчилгээ үзүүлэх, зөвлөгөө өгөх ажлыг хувийн хэвшил, ТББ, сайн дурынханд түшиглэн зохион байгуулах	Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагууд	ЭМГ, ЭМДХ, хувийн хэвшлийн болон ТББ байгууллага
Стратегийн зорилго 2. Байгаль орчны эмзэг байдлын индексийг зорилтот түвшинд хүргэнэ.			БОАЖГ	
2.1	Техникийн нөхөн сэргээлтийг 450 га-аар нэмэгдүүлнэ.	2.1.1 Ашигт малтмалын олборлолтын улмаас эвдрэлд орсон газруудад техникийн нөхөн сэргээлт хийх	БОАЖГ	Сумдын ЗДТГ, АЗДТГ, МХГ, ЦГ
		2.1.2 Уул уурхайн үйл ажиллагаанд тавих иргэдийн хяналтыг сайжруулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх /ҮЧ-6.1.2/	БОАЖГ	Сумдын ЗДТГ, АЗДТГ, ИНБ
2.2	Биологийн нөхөн сэргээлтийг 300 га-аар нэмэгдүүлнэ.	2.2.1 Ашигт малтмалын олборлолтын улмаас эвдрэлд орсон газруудад биологийн нөхөн сэргээлт хийх	БОАЖГ	Сумдын ЗДТГ, АЗДТГ, МХГ, ЦГ, ИНБ
		2.2.2 Ус хөрсийг хамгаалах, цөлжилт, бэлчээрийн доройтлоос сэргийлэх ойн зурвас бүхий талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх	Сумдын ЗДТГ	БОАЖГ, ХХААГ
		2.2.3 Ой хээрийн түймрээс хамгаалах шороон зурвасыг сэргээх ажлыг зохион байгуулах	БОАЖГ	Хилийн цэргийн 0243-р ангийн захирагч
		2.2.4 Ойн агропарк байгуулах	БОАЖГ	Сумдын ЗДТГ
		2.2.5 Сибирь жодоо, сибирь хуш, сибирь гацуур тарималжуулах ажлыг хийх	БОАЖГ	Сумдын ЗДТГ, ААНБ
2.3	53.8 га талбайг орон нутгийн тусгай хэрэгцээнд авна.	2.3.1 Түүхэн болон байгаль экологи, эдийн засгийн хувьд ач холбогдолтой газар нутгийг тусгай хамгаалалтад авах ажлын төлөвлөгөө боловсруулан хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ	БОАЖГ, АЗДТГ, ГХБХБГ
		2.3.2 Аймгийн нутаг дэвсгэрийг бүрэн зурагжуулах, геодезийн нэгдсэн сүлжээг бий болгож, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах	ГХБХБГ	Сумдын ЗДТГ
2.4	20 Булаг, шанд, гол, горхины урсацыг нөхөн сэргээнэ	2.4.1 Усан сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн дэглэмийг сайжруулах, усны бохирдол, хомсдолыг бууруулах /ҮЧ-6.2.1/	Сумдын ЗДТГ	БОАЖГ
		2.4.2 Жил бүр таваас доошгүй булаг, шандыг хашиж хамгаалах	Сумдын ЗДТГ	БОАЖГ, ААНБ, ИНБ
		2.4.3 Гол горхи, булаг шандын урсацыг нөхөн сэргээх иргэдийн санал, санаачилгыг дэмжих, шаардлагатай арга хэмжээг хамтран хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ	БОАЖГ, ИНБ

2.5	Хот, суурин газрын агаарын чанарын индексийг 6.5-аар бууруулна.	2.5.1 Агаар орчны бохирдлын эх үүсвэр, хор уршиг, сөрөг нөлөөллийн талаар олон нийтэд мэдээлж, зөв дадалд сургах	БОАЖГ, УЦУОШГ	Аймаг, сумдын ЗДТГ
		2.5.2 "Ногоон сум" хөдөлгөөнийг хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ	БОАЖГ, АЗДТГ
		2.5.3 Био жорлон арга хэмжээг зохион байгуулах, хөрсний бохирдлыг бууруулах	Сумдын ЗДТГ	БОАЖГ, АЗДТГ
		2.5.4 Томоохон төв суурин газрын агаар, ус, хөрсний бохирдлын шинжилгээ хийж, хог хаягдлын зохистой менежментийг хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, УЦУОШГ	БОАЖГ, АЗДТГ
		2.5.5 "Сэлэнгэ-Энерго" ОНӨААТҮГ, "Цэнгэг-Ус" ОНӨААТҮГ тоног төхөөрөмжийг үе шаттай шинэчлэх	Сэлэнгэ-Энерго ОНӨААТҮГ, "Цэнгэг ус" ОНӨААТҮГ	АЗДТГ
		2.5.6 ЕБС-ын сурагчдад байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадал, мэдлэг эзэмшүүлэх сургалт зохион байгуулах	БОАЖГ, БШУГ	ЕБС, Төсөл хөтөлбөрийн газрууд
Стратегийн зорилго 3. Нэг хүнд ногдох ДНБ-нийг суурь түвшнээс 3 хувиар өсгөнө.			АЗДТГ, ХХААГ, Татварын хэлтэс	
3.1	Орон нутгийн орлогыг суурь түвшнээс 28.5 хувиар өсгөнө.	3.1.1 Татвар төлөгчдийн бүртгэлийн сайжруулах, татварын суурийг нэмэгдүүлэх	Аймгийн Татварын хэлтэс	Аймаг, сумын ЗДТГ, ААНБ
3.2	Үйлчилгээний салбарын өсөлтийг тогтвортой хадгална.	3.2.1 Ахуйн үйлчилгээг цогцолборыг хөгжүүлэх	АЗДТГ	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ, СХЗГ, МХГ, ААНБ
		3.2.2 Экспортын бараа, бүтээгдэхүүний Outlet төв бий болгох /Алтанбулагт/	АЗДТГ	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ, СХЗГ, МХГ, ААНБ
		3.2.3 Худалдаа үйлчилгээний орчин нөхцлийн стандарт хэрэгжилтийг сайжруулах, үйлчилгээний шинэ соёлыг төлөвшүүлэх	ХХААГ, Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, СХЗГ, МХГ
		3.2.4 МСҮТ-д худалдаа, үйлчилгээний боловсон хүчнийг бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлэх	БШУГ, МСҮТ	АЗДТГ
		3.2.5 Тээвэр ложистикийн төв байгуулах/ҮЧ-4.1.4/	Гаалийн газар, Сумдын ЗДТГ	Автотээврийн газар, ААНБ
3.3	Сэргээгдэх эрчим хүчний хэрэглээг (нийлүүлэлтийг, суурилагдсан хүчин чадал) 2 хувьд хүргэнэ.	3.3.1 Шинэ сууршлын бүсийг сэргээгдэх эрчим хүчээр хангах	Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
		3.3.2 Цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шинэчлэх	Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
		3.3.3 Аймгийн төвд 50 мвт хүчин чадалтай дулааны цахилгаан станц барих	АЗДТГ	ГХБХБГ
		3.3.4 Ерөө голын түшиглэн 10мвт чадалтай бага оврын усан цахилгаан станц барих	Сумын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
3.4	Орон нутгийн авто замын сүлжээг 250 км-ээр өргөтгөнө.	3.4.1 Шаамар-Зүүнбүрэн-Цагааннуур-Түшиг чиглэлийн 120.8 км авто замын ажлыг барьж байгуулах	Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
		3.4.2 Хүдэр сумын дотор 10 км, Орхонтуул сумын 60 км авто замын ажлыг барьж байгуулах	Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
		3.4.3 Сүхбаатар сумын автозамыг өргөтгөж, гэрлэн дохиог шинээр байршуулах	Сумын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ, ЦГ
		3.4.4 Ерөө-Бугант чиглэлийн хатуу хучилттай 74 км авто замын ажлыг барьж байгуулах	Сумын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
		3.4.5 Аймгийн хэмжээнд замын тэмдэг, тэмдэглэгээг олон улсын стандартад нийцүүлэн шинэчлэх	Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
		3.4.6 Стандартын шаардлагад нийцсэн авто вокзалыг барьж ашиглалтанд оруулах	Сумын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ

3.5	Интернет хэрэглэгчийн тоог улсын дундаж үзүүлэлтэд хүргэнэ.	3.5.1 Сумдын интернет холболтын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх	МЦХК, Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
		3.5.2 Ерөө сумын Бугант тосгоны төрийн байгууллагуудыг шилэн кабель холбож, хүн амыг өндөр хурдны интернетийн үйлчилгээгээр хангах /ҮЧ-5.2/	Сумын ЗДТГ, МЦХК	АЗДТГ, ГХБХБГ
		3.5.3.Мандал сумын Түнхэл тосгоныг шилэн кабельд холбох ажлыг үе шаттайгаар хийж, Сүхбаатар сумын төвийн шилэн кабелийн сүлжээнүүдийг худаг сувагчлалд оруулах	МЦХК, Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, ГХБХБГ
3.6	Аж үйлдвэрийн салбарын борлуулалтад боловсруулах үйлдвэрийн борлуулалтын эзлэх хувийг 23 хүргэнэ.	3.6.1 "Сум бүрт нэг үйлдвэрлэл, үйлчилгээ" арга хэмжээг төр хувийн хэвшлийн хамтарсан хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ, иргэн
		3.6.2 Аймгийн хэмжээний жижиг дунд үйлдвэрлэгчдийн брэнд бүтээгдэхүүний борлуулалтад дэмжлэг үзүүлэх, нэгдсэн бодлого зохицуулалтаар хангах	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ
		3.6.3 Баялаг бүтээгч иргэдийн бие даасан, бүтээлч байдлыг дэмжих аян өрнүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ, иргэн
		3.6.4 "Сэлэнгийн брэнд"-ийн нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, экспортын дэмжлэг үзүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ, иргэн
		3.6.5 Хушаат суманд "Цардуулын үйлдвэр" байгуулах	Сумын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ, иргэн
		3.6.6 Барилгын материалын хийц, эдлэл үйлдвэрлэх санал, санаачилгыг дэмжих	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.6.7 Био тэжээл, био бордоо, хадлан тэжээлийн үйлдвэрлэлийг дэмжих	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ, иргэн
		3.6.8 Нэхээсгүй эдлэл болон цэмбэний үйлдвэр байгуулахад дэмжлэг үзүүлж энэ чиглэлийн үйлдвэрлэлийн гол төв болох	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.6.9 Хог хаягдлыг ангилах, дахин боловсруулах үйлдвэр байгуулах	Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, БОАЖГ, ААНБ
		3.6.10 Аймгийн нутаг дэвсгэр, сумдын онцлог, давуу талд түшиглэн боловсруулах үйлдвэрлэлийг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх (Сүхбаатар, Мандал, Сайхан сумдад хүнсний ногоо, сүү,сүүн бүтээгдэхүүний, Хүдэр, Түшиг сумдад жимс, жимсгэний, Хүдэр сум, Түнхэл, Бугант тосгонд мод боловсруулах)	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ, иргэн
		3.6.11 Хөнгөн үйлдвэр, худалдаа, үйлчилгээний салбарыг хөгжүүлэх, дэмжих зорилгоор “Бизнес хөгжил (сургалт, судалгаа, зөвлөгөө, мэдээлэл)”-ийн төв байгуулах.	ХХААГ	Аймаг, сумдын ЗДТГ
		3.6.12 “Аймгийн нутаг дэвсгэрт уул уурхайн талаар баримтлах бодлого” боловсруулж, хэрэгжүүлэх	АЗДТГ	БОАЖГ, аймгийн ИТХ
3.7	ДНБ-д эзлэх аялал жуулчлалын орлогыг 5 хувьд хүргэнэ.	3.7.1 "Сайханы хөтөл"-д олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын цогцолбор байгуулах	АЗДТГ	Сумын ЗДТГ, БОАЖГ, ААНБ
		3.7.2 Нутгийн иргэдийн аж байдалд (Эрчимжсэн мал аж ахуйн ферм, газар тариалангийн үйлдвэрлэл, зөгийн аж ахуй, модон эдлэлийн үйлдвэр, тужийн нарс мод үржүүлэг зэргийг бодитоор хараад оролцох боломжийг хангасан) тулгуурласан аялал жуулчлал хөгжүүлэх төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх	БОАЖГ	Аймаг, сумдын ЗДТГ

		3.7.3 Аймгийн аялал жуулчлалын цогц мэдээллийг агуулсан цахим хуудас, аппликейшин хөгжүүлэх	БОАЖГ	Аймаг, сумдын ЗДТГ
		3.7.4 Аялал жуулчлалын маршрут болон олон улсын чанартай автозамын дагуух түр буудаллах цэгүүдийг орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн тохижуулах /ҮЧ-8.2.2/	Сумдын ЗДТГ	БОАЖГ, АЗДТГ
		3.7.5 Агаарын хөлөг хөөрч буух зурвас байгуулж, нислэг үйлдэх хэвийн үйл ажиллагааг хангах	АЗДТГ	Сумын ЗДТГ
		3.7.6 Аялагч, жуулчлалд зориулсан түүх, соёл, урлагийн арга хэмжээний тоог нэмэгдүүлэх	Сумдын ЗДТГ	АЗДТГ, БОАЖГ, Соёлын газар,
3.8	1 га-аас авах ургацын хэмжээг 15 хувиар өсгөнө.	3.8.1 Атрын 4-р аяныг хэрэгжүүлж, газар тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ
		3.8.2 Ирээдүйтэй болон нутагшсан үрийн хангамжийг нэмэгдүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.8.3 Усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.8.4 Агротехникийн засвар үйлчилгээний төв байгуулах санаачилгыг дэмжин хамтран ажиллах	ХХААГ	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ААНБ
		3.8.5 Хүлэмжийн болон зоорины аж ахуй эрхлэлтийг дэмжих	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.8.6 Жимс, жимсгэний тариалалтыг нэмэгдүүлэх төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ, иргэн
		3.8.7 Таримал ургамлын үр үржүүлгийн аж ахуйг бүс нутгийн онцлогтой уялдуулан хөгжүүлэх, нутагшсан сортын дээд үржүүлгийн үрийн хангамжийг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.8.8 “Сэлэнгэ төмс, хүнсний ногоо” төсөл хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
3.9	Нийт малын тоонд өндөр ашиг шимтэй малын эзлэх хувийг 30.3-д хүргэнэ.	3.9.1 "Эрчимжсэн үхрийн аж ахуй" төсөл боловсруулан хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.9.2 ХАА-н даатгалын тогтолцоог сайжруулах/ҮЧ-8.3.2/	НДХ	Аймаг, сумдын ЗДТГ, ХХААГ
		3.9.3 Малын гарал үүслийн гэрчилгээ баталгаажуулалтын нэгдсэн цахим систем нэвтрүүлэх /ҮЧ-8.3.8/	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ
		3.9.4 "Сэлэнгэ мах" төсөл хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.9.5 "Сэлэнгэ сүү" төсөл хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.9.6 "Нарийн нарийвтар ноост хонь" төсөл хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.9.7 Малын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүний экспортын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх	Сумдын ЗДТГ, МЭГ	АЗДТГ, ААНБ
		3.9.8 Мал эмнэлгийн лабораторийн техник, технологийн хүчин чадал, боловсон хүчнийг чадавхжуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ, МЭГ	АЗДТГ

		3.9.9 Тахилт, Хөшөөтийн даваанд Мал эмнэлгийн ариутгал, халдваргүйтгэл, хяналт шалгалтын нэгдсэн цэг байгуулах	Сумдын ЗДТГ, МЭГ	АЗДТГ
		3.9.10 Мал амьтны өвчний танадалт, хяналт, үйлчилгээний технологид олон улсын ISO 17025 стандартыг нэвтрүүлэх	Сумдын ЗДТГ, МЭГ	АЗДТГ
		3.9.10 Эрчимсэн аж ахуйн хөгжлийн цогцолбор төв байгуулах (Үүнд: 1.Эрчимжсэн аж ахуйд ажиллах боловсон хүчин бэлтгэх, 2.Эрчимжсэн аж ахуйн судалгаа, шинжилгээ, зөвлөх үйлчилгээг хөгжүүлэх, 3.Өндөр ашиг шимт малын гүн хөлдөөсөн үрээр зохиомол хээлтүүлэг хийх, хээлтүүлэгчээр хангах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх)	Сумдын ЗДТГ, ХХААГ	АЗДТГ, ААНБ
Стратегийн зорилго 4. Хүний хөгжлийн үзүүлэлтийг 0.704-д хүргэнэ			БШУГ,ЭМГ, СУГ, ГБХЗХГ, БТСГ, ХХҮГ	
4.1	СӨБ ын хамран сургалтын цэвэр жинг 83.9%-д хүргэнэ.	4.1.1 Сургуулийн өмнөх боловсролд 3-5 насны хүүхдийн ялгаатай нөхцөл, хэрэгцээнд тохируулсан сургалтын хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх	БШУГ	АЗДТГ, цэцэрлэгүүд
		4.1.2 Таван настай хүүхдийг цэцэрлэгт 100% хамруулах	БШУГ	АЗДТГ, цэцэрлэгүүд
		4.1.3 СӨБ-ийн байгууллагын техник хэрэгсэл, орчин нөхцлийг сайжруулах төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх	БШУГ	АЗДТГ, цэцэрлэгүүд
		4.1.4 СӨБ-д хамрагдаж буй хүүхдийн биеийн болон сэтгэлийн эрүүл мэнд, хөгжил, төлөвшилд чиглэсэн цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх (хоол хүнс, дасгал хөдөлгөөн, сэтгэл зүй гэх мэтийг агуулсан)	БШУГ	АЗДТГ, цэцэрлэгүүд
4.2	Суурь боловсролын хамран сургалтын цэвэр жинг 93.0%-д хүргэнэ.	4.2.1 Тусгай хэрэгцээт боловсрол шаардлагатай хүүхдийн сургалтын орчинг сайжруулах	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
		4.2.2 Шинээр өргөтгөл барьж, сургуулийн сургалтын орчныг сайжруулж, анги танхимын тоог нэмэгдүүлэх	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
		4.2.3 Зарим сургууль, цэцэрлэгийн барилга байгууламж, дотуур байранд их засвар хийх	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
4.3	ЕБС-ын сургалтын чанарын үзүүлэлтийг 41.7%-д хүргэнэ.	4.3.1 Бага, дунд боловсролын чанарын болон суралцагчийн сургалтын ахиц, дэвшлийн үнэлгээг тогтмол хийж, хоцрогдлыг арилгах цогц төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангах	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
		4.3.2 "Чадварлаг багш" арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
		4.3.3 Хүүхдийн авьяас чадварыг нээн хөгжүүлж, төлөвшүүлэхэд чиглэсэн сургууль, багш, иргэн, аж ахуйн нэгжийн санал, санаачилгыг дэмжиж ажиллах	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд, ИНБ
		4.3.3 "Сургалтын байгууллага-тоног төхөөрөмж" арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
		4.3.4 Сурагчдын биеийн болон сэтгэлийн эрүүл мэнд, хөгжил, төлөвшилд чиглэсэн цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх (хоол хүнс, дасгал хөдөлгөөн, сэтгэл зүй гэх мэтийг агуулсан)	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
		4.3.5 Гадаад, дотоодын боловсролын байгууллагуудтай олон талт харилцааг хөгжүүлэх	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
		4.3.6 Эцэг эх, сурагч, сургууль багшийн бүтээлч хамтын ажиллагаа, санал санаачилгыг дэмжих	БШУГ	АЗДТГ, ЕБС-иуд
4.4	ХАА-н салбараар дээд болон	4.4.1 ХААИС-ийн салбар сургууль байгуулах ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлэх	БШУГ	АЗДТГ

	мэргэжлийн боловсролыг орон нутагт эзэмших боломжийг нэмэгдүүлэх	4.4.2 Эрчимжсэн аж ахуйн чиглэлээр мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвийг хөгжүүлэх	БШУГ	АЗДТГ
4.5	Нийт иргэдийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрагдалтыг 10 пунктээр нэмэгдүүлнэ.	4.5.1 Иргэд, хүүхэд, аж ахуй нэгж байгууллагуудын ажилтнуудыг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт тогтмол хамруулах	ЭМГ, ААНБ	Сумын ЗДТГ Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагууд
		4.5.2 Иргэд болон аж ахуй нэгж байгууллагуудад эрүүл мэндийн боловсрол олгох сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах	ЭМГ, ААНБ	Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагууд
		4.5.3 Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд дэвшилтэт технологи ашиглах	ЭМГ, ААНБ	Бүх шатны эрүүл мэндийн байгууллагууд
4.5	Зонхилон тохиолдох өвчлөлийг 10 пунктээр бууруулна.	4.5.1 Хүн амын дунд халдварт болон халдварт бус өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэг оношлогоо, шинжилгээг зохион байгуулах	Эрүүл мэндийн төв	Эрүүл мэндийн газар
		4.5.2 Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх орчин нөхцлийг сайжруулах	Эрүүл мэндийн төв	Эрүүл мэндийн газар
		4.5.3 Эмч, эмнэлгийн ажилтныг гадаад, дотоодод туршлага судлуулах, давтан сургах арга хэмжээг зохион байгуулах	Эрүүл мэндийн төв	Эрүүл мэндийн газар
4.6	Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжилд чиглэсэн дэмжлэгийг зорилтот түвшинд хүргэнэ	4.6.1 Хамтарсан багийн гишүүдийг чадваржуулах	ГБХЗХГ	Сумдын Хамтарсан баг
		4.6.2 Эцэг эхийн зөвлөлийн тэргүүн туршлага судлах, сурталчлах	ГБХЗХГ	Сумдын Хамтарсан баг
		4.6.3 Иргэдэд гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр сургалт зохион байгуулж, зөвлөгөө мэдээллээр хангах	ГБХЗХГ	АЗДТГ, Цагдаагийн газар
		4.6.4 Түр хамгаалах байрны үйлчилгээг үзүүлэх	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ
		4.6.5 Хүүхэд, залуучуудад зориулсан гэр бүл төлөвлөлтийн сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ, ТББ
		4.6.6 Залуучууд хөгжлийн төв, залуучуудын салбар зөвлөлийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ, ТББ
		4.6.7 Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сургалт, дадлагажуулалтыг үе шаттай зохион байгуулах	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ
		4.6.8 Хүүхдийн тусламжийн 108 утас ажиллуулах, шаардлагатай арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ
		4.6.9 Эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдэд урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах үйлчилгээ үзүүлэх	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ, Хамтарсан баг
		4.6.10 Зорилтот бүлгийн онцлогт тохирсон хүүхэд хамгаалал, нөлөөллийн арга хэмжээг зохион байгуулах	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ
		4.6.11 Хүүхдийн хөгжил, оролцоог дэмжих, хүүхдийн өөрөө удирдлагын байгууллагуудын гишүүдийг чадавхжуулах сургалтад хамруулах	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ
		4.6.12 Хүүхдийн болзошгүй эрсдэл, осол гэмтэл, гэмт хэрэг, цахим орчны нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэхэд төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ, ТББ
		4.6.13 ААН, байгууллагуудын нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хүүхэд, залуучуудын амьдрах орчин, боловсрол, гэр бүлд оруулах дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх	ГБХЗХГ	Сумдын ЗДТГ

4.7	Иргэдийн бие бялдар, чийрэгжилтийн дундаж түвшинг 21.5-д хүргэнэ.	4.7.1 Арга зүйчгүй сумдад орон тооны арга зүйчийг ажиллуулах	Сумдын ЗДТГ	БТСГ
		4.7.2 Хүн амын бие бялдарын түвшин тогтоох сорилыг стандарт үзүүлэлтээр жил бүр 4, 10 сард тогтмол авч хэвшүүлэн судалгааг хийж, үр дүнг нийтийн биеийн тамирыг хөгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж хэрэгжүүлэх, үнэлэхэд ашиглах	БТСГ	Сумдын ЗДТГ, спорт цогцолбор
		4.7.3 Албан байгууллага, аж ахуйн нэгжийн ажилтан, ажилчдын бие бялдарыг хөгжүүлэх, чийрэгжүүлэх төлөвлөгөөний гүйцэтгэлд тогтмол хяналт тавьж ажиллах	БТСГ	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгж
		4.7.4 Усан спортоор хичээллэх арга зүйн сургалт зохион байгуулах	Усан спорт сургалтын төв	БТСГ
		4.7.5 Нийтийг хамарсан биеийн тамир спортын уралдаан тэмцээн, арга хэмжээг зохион байгуулах	БТСГ	АЗДТГ, Сумын ЗДТГ
		4.7.6 Иргэдийн идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх орчин нөхцлийг сайжруулах	БТСГ	АЗДТГ
		4.7.7 Нийтийн биеийн тамир, идэвхтэй хөдөлгөөнийг дэмжсэн өөрөө суралцах контент хөгжүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх	БТСГ	АЗДТГ, Сумын ЗДТГ
4.8	10000 хүнд ногдох соёл урлагийн үйлчилгээний тоог нэмэгдүүлнэ	4.8.1 Аймгийн соёл, урлагийг хөгжүүлэх бодлого, нэгдсэн төлөвлөгөөг боловсруулж, хэрэгжүүлэх	СУГ	АЗДТГ, СУГ
		4.8.2 “Соёлын аялал жуулчлал” арга хэмжээг зохион байгуулах	СУГ	АЗДТГ, СУГ
		4.8.3 “Бүх нийтийн соёлын боловсрол” арга хэмжээг зохион байгуулах	СУГ	АЗДТГ, СУГ
		4.8.4 “Хувьсгалын өлгий” үзэсгэлэн зохион байгуулах	СУГ	Сумдын ЗДТГ, Соёлын байгууллагууд
		4.8.5 Соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг дэмжих, зөвлөгөөн зохион байгуулах	СУГ	Аймаг, сумдын ЗДТГ, Соёлын байгууллагууд
		4.8.6 Хүүхдэд зориулсан уран бүтээл үйлдвэрлэх, түгээн дэлгэрүүлэх	СУГ	Сумдын ЗДТГ, Соёлын байгууллагууд
		4.8.8 Соёл, урлагийн үйлчилгээнд дэвшилтэд технологи ашиглах	СУГ	Сумдын ЗДТГ, Соёлын байгууллагууд
4.9	Шинэ ажлын байрыг жилд 1000-аар нэмэгдүүлнэ.	4.9.1 Ажил хөдөлмөр эрхлээгүй залуучуудыг гарааны бизнес эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлэх анхан шатны сургалт зохион байгуулах	ХХҮГ	МСҮТ
		4.9.2 Гарааны бизнес эрхлэгчдэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх бодлого, төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх	ХХҮГ	АЗДТГ, Сумдын ЗДТГ
		4.9.3 Тусгай хэрэгцээт иргэдийн хөдөлмөрлөх нөхцөл, боломжийг бүрдүүлэх	ХХҮГ	АЗДТГ, Сумдын ЗДТГ
		4.9.4 Албан бус салбарт хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэд, малчдын нийгмийн даатгалд хамрагдалтыг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	НДХ	Сумдын ЗДТГ мэргэжилтнүүд
		4.9.5 Шинээр ажлын байр бий болгосон ажил олгогчийг дэмжих, урамшуулах тогтолцоог бүрдүүлэх	ХХҮГ	Сумдын ЗДТГ, аж ахуйн нэгж байгууллага

		4.9.6 Аймгийн хэмжээний хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөл байдлаар сэдэвчилсэн судалгааг хийж, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн цогц бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	Сумдын ЗДТГ	ХХҮГ
Стратегийн зорилго 5. Засаглалын үнэлгээг суурь түвшнээс 10 пунктээр өсгөнө.			Аймгийн ЗДТГ	
5.1	Захиргааны байгууллагын шийдвэр гаргалтан дахь иргэдийн оролцоог 1.6-аар нэмэгдүүлнэ.	5.1.1 Иргэдийн санал хүсэлтийг хүлээн авч, шийдвэрлэх "Таныг сонсьё" арга хэмжээг төрийн бүх шатны байгууллагуудад хэрэгжүүлэх	Төр төсвийн бүх шатны байгууллагууд	Орон нутгийн хэвлэл мэдээллийн байгууллагууд
		5.1.2 Аймгийн бодлогын баримт бичгийн төсөлд иргэдийн саналыг авч тусгах ажиллагааг цахим болон бусад хэлбэрээр зохион байгуулах тогтолцоог бий болгох	АЗДТГ	Сумдын ЗДТГ, агентлагууд
		5.1.3 Иргэн, иргэний нийгмийн байгууллага, төрийн байгууллагын бүтээлч хамтын ажиллагааг дэмжих	АЗДТГ, иргэний нийгмийн байгууллагууд	Сумдын ЗДТГ
5.2	Төрийн байгууллагуудын шударга байдлын индексийг 80.5-д хүргэнэ.	5.2.1 "Шударга удирдагч-Шударга төрийн албан хаагч" аяныг жил бүр өрнүүлж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх сайн туршлагаудыг нутагшуулж, хэрэгжүүлэх	АЗДТГ	Сумын ЗДТГ, Агентлагууд
		5.2.2 Тусгай зөвшөөрөл олгох ажиллагааг цахимжуулах ажлыг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ	Сумын ЗДТГ, Агентлагууд
		5.2.3 "Авлигын эрсдлийн үнэлгээ"-г аймгийн хэмжээнд хийж эрсдэлийг бууруулах төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх	АЗДТГ	Төр, төсвийн байгууллагууд
		5.2.4 Төрийн байгууллагын мэдээллийг ил тод нээлттэй болгох ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлэх	АЗДТГ	Төр, төсвийн байгууллагууд
		5.2.5 Төрийн байгууллагын нээлттэй мэдээллийг иргэдэд хүргэх сувгийн тоог нэмэгдүүлж, иргэн, иргэний нийгмийн байгууллагаас төрийн үйл ажиллагаанд хөндлөнгийн хяналт хийх тогтолцоог бий болгох	Төр, төсвийн байгууллагууд	Хэвлэл мэдээллийн байгууллагууд
5.3	Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны талаарх иргэдийн үнэлгээг 1.62-оор өсгөнө	5.3.1 Аймгийн иргэдийн амьдралын чанарыг үнэлэх судалгааг хоёр жил тутамд хийж, үнэлгээний мөрөөр холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	АЗДТГ	Иргэний нийгмийн байгууллага
		5.3.2 Төрийн үйлчилгээ, үйл ажиллагааны талаарх иргэдийн сэтгэл ханамжийн судалгааг байгууллага тус бүрээр хийж, үр дүнг гүйцэтгэлийг төлөвлөх, үнэлэхэд ашиглах	Төр, төсвийн байгууллагууд	Сумдын ЗДТГ, агентлагууд, Иргэний нийгмийн байгууллага
		5.3.3 Төрийн албан хаагчдын томилгоо, сонгон шалгаруулалтыг хуульд бүрэн нийцүүлэх	ТАЗ-ийн Сэлэнгэ салбар	Төр, төсвийн байгууллагууд
		5.3.4 Төрийн албаны хүний нөөцийг бэлтгэх, хөгжүүлэх нэгдсэн бодлого, төлөвлөлтийг боловсруулж хэрэгжүүлэх	ТАЗ-ийн Сэлэнгэ салбар	Аймаг, сумын ЗДТГ, агентлагууд
		5.3.6 Аймгийн хэмжээний бүртгэл, статистикийн үйл ажиллагааг чанаржуулж, бодлого боловсруулалт, шийдвэр гаргалт, хэрэгжилттэй нягт холбоход чиглэсэн цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Статистикийн хэлтэс	Бусад байгууллага
Стратегийн зорилго 6. Иргэдийн амар тайван, аюулгүй байдалд нөлөөлж болох эрсдлийг бууруулна.			АЗДТГ, Цагдаагийн газар, Онцгой байдлын газар	
6.1	10000 хүнд ногдох гэмт хэргийн	6.1.1 Гудамж, зам, талбай, олон нийтийн газрын камерын тоог нэмэгдүүлэх	АЗДТГ	ЦГ, ГХУСАЗСЗ

	гаралтын тоо 7-оор бууруулна.	6.1.2 Гэмт хэргийн эрсдлийн үнэлгээ хийж эрсдэлд суурилсан урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлдэг тогтолцоог бүрдүүлэх	АЗДТГ	ЦГ, ГХУСАЗСЗ
		6.1.3 Тодорхой төрлийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх олон талт арга хэмжээг жил бүр тусгайлан төлөвлөж хэрэгжүүлэх	АЗДТГ	ЦГ, ГХУСАЗСЗ
		6.1.4 Хууль хяналтын байгууллагуудын хоорондын уялдаа, хамтын ажиллагааг сайжруулах	АЗДТГ	Хууль хяналтын байгууллагууд
		6.1.5 Хохирогч гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлоо хэрхэн нөхөн төлүүлэх сургалт, сурталчилгааны ажлыг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ	ЦГ, ГХУСАЗСЗ
		6.1.6 Байцаан шийтгэх ажиллагааны явцад гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлын хэмжээг тогтоох буюу үнэлэх ажлыг журмын дагуу хийлгүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	АЗДТГ	ЦГ
6.2	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг 1.2 пунктээр сайжруулна.	6.2.1 Аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг дарга болон Засаг даргын харьяа агентлагуудаас гаргасан эрх зүйн баримт бичгийн нэгдсэн цахим сан бий болгож иргэд олон нийгэд боломжит бүх хэлбэрээр сурталчлах	АЗДТГ	Сумын ЗДТГ
		6.2.2 Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний үр дүнг байгууллагын гүйцэтгэлийн төлөвлөлт, хэрэгжилттэй уялдуулах	АЗДТГ	Сумын ЗДТГ
6.3	Гамшигт үзэгдлээс урьдчилан сэргийлэх ажлын үр дүн нэмэгдүүлнэ.	6.3.1 Сум бүрт зарлан мэдээллийн дуут дохиоллын цамхаг суурилуулах, дотоод зарлан мэдээллийн дэд тогтолцоо байгуулах	Онцгой байдлын газар	сумдын ЗДТГ
		6.3.2 Гамшигт үзэгдлийн эрсдэл тодорхойлж эрсдлээс хамаарсан арга хэмжээ авдаг тогтолцоо бүрдүүлэх	Онцгой байдлын газар	сумдын ЗДТГ
		6.3.3 Онцгой байдлын албаны техникийн болон тусгай хэрэгслийг орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэх, хангамжийг нэмэгдүүлэх	АЗДТГ, Онцгой байдлын газар	-
6.4	Батлан хамгаалах үйл ажиллагааны зорилтын хэрэгжилтийг бүрэн хангана.	6.4.1 “Орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөө”-ний дагуу томилгоот нэгжийн үүрэг гүйцэтгэх бэлэн байдал, бэлтгэлжилтийг хангахад чиглэсэн сургалт, дадлагыг тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллагуудын нөөцийг түшиглэн зохион байгуулж хэрэгжилтийг хангах	АЗДТГ	Сумдын ЗДТГ, Тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллагууд
		6.4.2 Цэргийн насны залуучуудын хугацаат цэргийн алба хаах хүсэл сонирхлыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулах	АЗДТГ	Сумдын ЗДТГ, Хилийн 0101, 0243 -р анги
		6.4.3 “Эрүүл иргэн – Энхийн манаа” сэдвийн хүрээнд идэрчүүд, цэргийн насны залуучуудын эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх сургалтыг зохион байгуулах	АЗДТГ, ЭМГ	Сумдын ЗДТГ, сумдын Эрүүл мэндийн төвүүд
		6.4.4 Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх арга хэмжээний хүрээнд аймгийн Засаг даргын нэрэмжит цэрэг спортын цогцолбор “Дөл” тэмцээнийг зохион байгуулах	АЗДТГ, БШУГ	Сумдын ЗДТГ, сумын ЕБС-иуд
		6.4.5 Цэргийн штабын “Сургалтын төв”-ийг байгуулах	АЗДТГ	Сумдын ЗДТГ
		6.4.6 Улсын хил хамгаалалт, хилийн аюулгүй байдал, шалган нэвтрүүлэх үйл ажиллагааг шинэчилж, хил хамгаалах албыг бэхжүүлэх	АЗДТГ	Хилийн сумдын ЗДТГ, Хилийн 0101, 0243-р анги

ЕС. СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН СТРАТЕГИЙН ЗУРАГЛАЛ
(2022-2025 он)

БИДНИЙ УРИА: БҮТЭЭЛЧ ОРОЛЦОО – ХӨГЖЛИЙН ТУЛГУУР

АЛСЫН ХАРАА	Эрчимжсэн хөдөө аж ахуйд суурилсан, байгальд ээлтэй үйлдвэрлэгч аймаг болно.
ЭРХЭМ ЗОРИЛГО	Эрчимжсэн хөдөө аж ахуйг хөгжүүлэн эдийн засгаа тэтгэж, иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах.
ҮНЭТ ЗҮЙЛ	Хууль, дээдлэх, ёс зүй, хариуцлагатай, ил тод, мэргэшсэн, мэдлэг инновацийг эрхэмлэх, бүтээлч оролцоо, хамтын ажиллагааг хангах.

ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛ	Ковид	Ногоон хөгжил	Эдийн засаг	Хүний хөгжил	Засаглал	Аюулгүй нийгэм
СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО	Ковидоос шалтгаалсан нийгэм, эдийн засгийн бэрхшээлийг давна.	Байгаль орчны эмзэг байдлын индексийг зорилтот түвшинд хүргэнэ.	1 хүнд ногдох ДНБ-ийг суурь түвшнээс 3 хувиар өсгөнө.	Хүний хөгжлийн үзүүлэлтийг 0.704-д хүргэнэ.	Засаглалын үнэлгээг суурь түвшнээс 10 пунктээр өсгөнө.	Иргэдийн амар тайван, аюулгүй байдалд нөлөөлж болох эрсдлийг бууруулна.
СТРАТЕГИ	Зорилтот бүлгийн шаардлагад нийцсэн дэмжлэг үзүүлэх	Байгаль экологийн тэнцвэрт байдлыг хангасан зохистой хэрэглээг дэмжих	Боловсруулах үйлдвэрлэлийг дэмжих	Эрүүл амьдралын дадал, зохистой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих	Бүтээлч оролцоо, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах	Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг эрсдэлийн үнэлгээнд тулгуурлан сайжруулах

Мандат

- Хүн амд нийгэм, соёлын болон нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг үзүүлэх
- Орон нутгийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэх
- Хүнсний аюулгүй байдлыг хангаж, ХАА-ыг хөгжүүлэх
- Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, төсөв санхүү, статистикийн бодлого хэрэгжүүлэх
- Байгаль орчныг хамгаалах, зохистой ашиглах
- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн удирдлага, зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх
- Нутаг дэвсгэр, хүн амын аюулгүй байдлыг хангах

**ХАВСРАЛТ 1. СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН 2022-2025 ОНЫ СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

ХАВСРАЛТ 2. СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДЛЫН ШИНЖИЛГЭЭ